

נושאים עיקריים במסכת:

- פרק א:** זמן בדיקת חמץ, מקומות שחייבים בבדיקה, מי שעכח לבדוק, עד מתי אוכלים חמץ בערב פסח, שריפת תרומה ממאה יחד עם תרומה מהורה.
- פרק ב:** דיני חמץ בשעה החמישית ובשעה השישית, דיני בעור חמץ, חמץ שעבר עליו הפסח, חמץ שנפלה עליו מפולת, ישראל האוכל תרומת חמץ בפסח, באיזו מצה יוצא אדם ידי חובתו בפסח.
- פרק ג:** דיני תערובות חמץ, דין שאריות בצק בעריבה, דין בצק חרש, כיצד מפרישים חלה בפסח מעיסה שנממאה? כיצד אופות בפסח 3 נשים שיש להם רק תנור אחד, דיני שאור וסידוק בערב פסח, ביעור חמץ בערב פסח שחל להיות בשבת, ההולך לדבר מצוה בערב פסח ונזכר שלא ביער את החמץ בביתו, דין מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו קדשים קלים.
- פרק ד:** עשיית מלאכה בערב פסח, המוליך בשביעית פירות ממקום שכלו למקום שלא כלו, דין מכירת בהמה לגויים, דין אכילת צלי בלילה הראשון של פסח, הדלקת נר בליל יום כפור, עשיית מלאכה בתשעה באב, עשיית מלאכה בערב פסח, עשה דברים שעשו אנשי יריחו שלא ברצון חכמים, עשה דברים שעשה חזקיהו המלך.
- פרק ה:** זמני הקרבת קרבן התמיד וקרבן פסח, עשיית אחת מ- 4 עבודות קרבן הפסח שלא לשמו, דיני שחיטת הפסח, שחיטת קרבן הפסח או קרבנות אחרים כאשר יש עדין חמץ ברשות בעל הקרבן, פעילות שונעשית בעזרה בזמן שחיטת קרבן פסח.
- פרק ו:** פעולות בקרבן פסח שדוחות או אינן דוחות את השבת, מלאכות הקשורות לקרבן פסח שאפשר לעשותן בערב שבת, דיני קרבן חגיגה, שחיטת קרבן הפסח וקרבנות אחרים שלא לשמם בערב פסח שחל בשבת, השוחט קרבן הפסח בשבת ולאחר השחיטה נמצא שהוא פסול,
- פרק ז:** דיני צליית קרבן הפסח, קרבן פסח שסכו אותו בשמן תרומה או בשמן מעשר שני, קרבנות שמוקרבים בטומאה, קרבן פסח שנממא בו הבער או החלב, מקרים שעושים בהם פסח שני, קרבנות שהציץ מכפר עליהם, זמן שריפת קרבן פסח שנממא או נממאו הבעלים, החלקים הנאכלים בקרבן פסח, דין שבירת עצם ודין נותר, אבר מהקרבן פסח שיצא חוץ למחיצתו, שתי חבורות היושבות בבית אחד.
- פרק ח:** אשה הנמצאת בבית בעלה וכן עבד או יתום שעושי אנשים שחמו עבורם קרבן פסח, האומר לאחר לשחוט עבורו קרבן פסח, כללים בהתמנות על הפסח, דין זב או זבה שרק בערב פסח יהיו מהורים, דין חבורת נשים עבדים וקטנים, דין אונן בערב פסח ודין גר שהתגייר בערב פסח.
- פרק ט:** דיני פסח שני, ההבדלים בין פסח ראשון לפסח שני, ההבדל בין פסח מצרים לפסח דורות, דין קרבן שניתן כתמורה לקרבן פסח, מי שהקדיש לפסחו כשבה או כבש בן שנתיים, נתערב קרבן פסח בקרבנות אחרים, אבד קורבן הפסח ולקחו אחר במקומו ואח"כ נמצא הראשון, שתי חבורות שנתערבו פסחיהם.
- פרק י:** דיני ליל הסדר.

פרק א'

הנושאים העיקריים בפרק: זמן בדיקת חמץ, מקומות שחייבים בבדיקה, מי שעשכח לבדוק, עד מתי אוכלים חמץ בערב פסח, שריפת תרומה טמאה יחד עם תרומה טהורה.

משנה א: מתי בודקים חמץ והיכן בודקים ?

אור לארבעה עשר, בודקין את החמץ לאור הנר.
 כל מקום שאין מכניסין בו חמץ, אין צריך בדיקה.
 ולמה אמרו שתי שורות במרתף ? מקום שמכניסין בו חמץ.
 בית שמאי אומרים: שתי שורות על פני כל המרתף.
 ובית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות.

- 1 אור לי"ד בניסן בודקים את החמץ לאור הנר.
- 2 מקום שלא נוהגים להכניס שם חמץ אפילו לפעמים, אין צריך בדיקה.
- 3 מרתף שמכניסים בו חמץ צריך בדיקה של 2 שורות.
- 3.1 לאלו שתי שורות הכוונה ?
- 3.1.1 בית שמאי: יש לבדוק 2 משטחים על פני כל המרתף (ויש מחלוקת מהן אותם שני משטחים).
- 3.1.2 בית הלל: יש לבדוק את 2 השורות החיצוניות בלבד (ויש מחלוקת מהן אותן שתי שורות).

משנה ב: אין לחשוש שחולדה תעביר חמץ בזמן הבדיקה ממקום שעדיין לא נבדק למקום שנבדק

אין חוששין שמא גררה חלדה מבית לבית וממקום למקום,
 דאם נן, מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף.

משנה ג: מה יעשה מי שלא בדק חמץ אור לי"ד בניסן ?

רבי יהודה אומר: בודקין אור ארבעה עשר, ובארבעה עשר שחרית ובשעת הבעור.
 וחכמים אומרים: לא בדק אור ארבעה עשר, יבדוק בארבעה עשר.
 לא בדק בארבעה עשר, יבדוק בתוך המועד. לא בדק בתוך המועד, יבדוק לאחר המועד.

ומה שמשיר, יניחנו בצנעא, כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו.

- 1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו):
 - 1.1 בודקים בליל ארבעה עשר.
 - 1.2 אם לא בדק, יבדוק בי"ד בבוקר. לא בדק, יבדוק בתחילת השעה השישית.
 - 1.3 לאחר השעה השישית לא יבדוק יותר.
 - 2 חכמים:
 - 2.1 אם לא בדק בליל ארבעה עשר, יבדוק למחרת.
 - 2.2 לא בדק למחרת, יבדוק בחוה"מ. לא בדק, יבדוק לאחר החג.
- כותרת נוספת: חמץ שמשיירים לאכילה לאחר הבדיקה בלילה, יניחנו במקום מוצנע**

משנה ד: עד מתי אוכלים חמץ בערב פסח, ומתי מחויבים בשריפתו ?

רבי מאיר אומר: אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש.
 ורבי יהודה אומר: אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמש, ושורפין בתחלת שש.

1 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו):

- 1.1 אוכלים חמץ עד סוף השעה החמישית.
- 1.2 שורפים את החמץ בתחילת השעה השישית.

2 רבי יהודה:

- 2.1 עד סוף שעה רביעית, אוכלים חמץ.
- 2.2 בשעה החמישית, ממתינים, והחמץ מותר בהנאה.
- 2.3 בתחילת שעה שישית, שורפים את החמץ.

משנה ה: סימן שעשו במקדש כדי לציין עד מתי מותר לאכול חמץ בערב פסח

ועוד אמר רבי יהודה: שתי חלות של תודה פסולות מנחות על גג האצטבא.
 כל זמן שמנחות, כל העם אוכלים.

נמלה אחת, תולין, לא אוכלין ולא שורפין.

נמלו שתיקה, התחילו כל העם שורפין.

רבן גמליאל אומר: חלין נאכלין כל ארבע, ותרומה כל חמש, ושורפין בתחלת שש.

1 רבי יהודה:

- 1.1 שתי חלות תודה פסולות, היו מונחות על אצטבא בהר הבית בערב פסח.
- 1.2 כל זמן ששתיקה מונחות אפשר לאכול חמץ.
- 1.3 לאחר שנמלה אחת, אין אוכלים יותר חמץ, אולם גם אין חייבים לבערו.

1.4 לאחר שנטלה גם השנייה, חובה לבער את החמץ.

2 רבן גמליאל (ואין הלכה כמותו):

חולין אוכלים כל שעה רביעית, תרומה כל שעה חמישית, ושורפים בתחילת שישיית.

משנה ו: שריפת קודשים שנטמאו בטומאה קלה יחד עם קודשים שנטמאו בטומאה חמורה

רבי חנינא סגן הכהנים אומר: מימיהם של כהנים, לא נמנעו מלשרוף את הבשר שננטמא בנלד הטמאה, עם הבשר שננטמא באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו.

הוסיף רבי עקיבא ואמר: מימיהם של כהנים, לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום, בנר שננטמא בטמא מת, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו.

1 רבי חנינא: לא נמנעו כהנים מלשרוף בשר קודש שנטמא באב הטומאה עם בשר קודש שהוא שלישי לטומאה (אף שע"י כך מעלים את השלישי להיות שני לטומאה).

2 רבי עקיבא: לא נמנעו כהנים להדליק שמן שנגע בטבול יום (ונעשה שלישי לטומאה) בנר שנטמא באב הטומאה (אף שע"י כך השמן יהפוך לראשון לטומאה).

משנה ז: האם מותר לשרוף תרומה טהורה יחד עם תרומה טמאה בשעת ביעור חמץ

אמר רבי מאיר: מדבריהם למדנו, נשורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח.

אמר לו רבי יוסי: אינה היא המידה.

ומודים רבי אליעזר ורבי יהושע, נשורפין זו לעצמה וזו לעצמה.

על מה נחלקו? על התלויה ועל הטמאה,

נרבי אליעזר אומר: תשרוף זו לעצמה וזו לעצמה.

ורבי יהושע אומר: שתייהן כאחת.

1 רבי מאיר: מדבריהם של רבי חנינא ורבי עקיבא למדנו שמותר.

1.1 ר' יוסי: אין זה דומה (כי אין ללמוד ממאכלים טמאים על תרומה טהורה), ואסור.

2 רבי אליעזר ורבי יהושע:

2.1 אינם חולקים שאסור לשרוף את שניהם יחד.

2.2 הם חולקים לגבי שריפת תרומה טמאה עם ספק תרומה טמאה:

2.2.1 רבי אליעזר: אין לשרוף אותם יחד.

2.2.2 רבי יהושע: אפשר לשרוף אותם יחד.

פרק ב

הנושאים העיקריים בפרק:

דיני חמץ בשעה החמישית ובשעה השישית, דיני בעור חמץ, חמץ שעבר עליו הפסח, חמץ שנפלה עליו מפולת, ישראל האוכל תרומת חמץ בפסח, באיזו מצה יוצא אדם ידי חובתו בפסח ובאיזו אינו יוצא.

מושגים:

מעשר ראשון שנמלה תרומתו:

מעשר ראשון שהופרשה ממנו תרומת מעשר ע"י הלוי, אולם לא הופרשה ממנו תרומה גדולה, כיון שלא התחייבו עדיין הפירות בתרומה גדולה. כגון שהקדים הלוי ליטול את המעשר לפני מירוח הכרי, כאשר התבואה עדיין בשיבולים. במקרה זה אין חיוב תרומה גדולה, אולם יש חיוב בתרומת מעשר.

משנה א: דיני חמץ בשעה החמישית והשישית בערב פסח

כל שעה שמתר לאכול,

מאכיל לבהמה, לחיה ולעופות,

ומוכרו לנכרי, ומתר בהנאתו.

עבר ומנו, אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים.

רבי יהודה אומר: אין בעור חמץ אלא שרפה.

וחכמים אומרים:

אף מפרד וזורה לרוח או מטיל לים.

1 כל זמן שמותר לכהן לאכול חמץ תרומה (שעה חמישית) יכול ישראל:

1.1 להאכיל לבהמה, חיה ועוף את החמץ.

1.2 למוכרו לנכרי, ומותר בהנאתו.

2 החל מהשעה השישית:

החמץ אסור בהנאה, ואין להסיק בו תנור וכיריים.

כותרת נוספת: באילו צורות ניתן לבער את החמץ?

1 רבי יהודה: בשריפה בלבד.

2 חכמים:

2.1 אפשר גם לפורר ולזרות לרוח.

2.2 אפשר גם להשליך לים.

משנה ב: חמץ שעבר עליו הפסח

- חֲמֵץ שֶׁל נֹכְרִי שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, מֵתָר בְּהֵנָּה. וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר בְּהֵנָּה. שְׁנֹאמֵר (שְׁמוֹת יג): "לֹא יֵרָאֶה לְךָ עֹשֶׂר".**
- 1 חמץ של נוכרי שעבר עליו הפסח, מותר בהנאה (והוא הדין באכילה).
 - 2 חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה.

משנה ג: חמץ שניתן כמשכון על הלואה, ואם לא תוחזר ההלוואה בזמן, יהיה המשכון קנוי מעכשיו

- נֹכְרִי שֶׁהִלְוֶה אֶת יִשְׂרָאֵל עַל חֲמֵץ, אַחַר הַפֶּסַח מֵתָר בְּהֵנָּה. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִלְוֶה אֶת הַנֹּכְרִי עַל חֲמֵץ, אַחַר הַפֶּסַח אֲסוּר בְּהֵנָּה. חֲמֵץ שֶׁנִּפְלָה עָלָיו מִפֹּלֶת, הֵרִי הוּא כְּמִבְעֵר. רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין הַכֶּלֶב יָכוֹל לְחַפְּשׁ אַחֲרָיו.**
- 1 אם נכרי הוא המלווה שקבל את החמץ כמשכון, וישראל לא החזיר את ההלוואה, החמץ מותר בהנאה.
 - 2 אם ישראל הוא המלווה שקבל את חמץ כמשכון, והנכרי לא החזיר את ההלוואה, החמץ אסור בהנאה.

כותרת נוספת: חמץ שנפלה עליו מפולת

- 1 תנא קמא: אין צריך לבערו.
- 2 רשב"ג: אם הכלב אינו יכול לגלותו אין חובה לבערו.

משנה ד: ישראל האוכל תרומת חמץ בפסח מה דינו ?

- הַאוֹכֵל תְּרוֹמַת חֲמֵץ בַּפֶּסַח, בְּשׁוּגָג, מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. בְּמִזִּיד, פְּטוּר מִתְּשַׁלּוּמִים וּמִדְּמֵי עֲצִים.**
- 1 בשוגג (שלא ידע שזו תרומה), משלם קרן וחומש (כדין זר האוכל תרומה בשוגג).
 - 2 במזיד (שידע שזו תרומה):
- 2.1 פטור מתשלומי קרן (החמץ בפסח אין לו ערך כספי), וחומש (כדין מזיד שאכל תרומה).
 - 2.2 פטור אף מדמי עצים להסקת התנור (שחמץ בפסח אסור בהנאה).

משנה ה: באיזו מצה יוצא אדם ידי חובתו בפסח ובאיזו אינו יוצא ?

- אֵלוּ דְבָרִים שֶׁאֵדָם יוֹצֵא בִּהְיוֹת יְדֵי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסַח: בַּחֲטִיִּם, בְּשַׁעוּרִים, בְּכֶסֶםִּין וּבְשֵׁיפּוֹן וּבְשִׁבְלֵת שׁוּעַל. וְיוֹצֵאִין בְּדִמָּי, וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּפְלָה תְּרוֹמָתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדָּו, וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲלוֹה וּבַתְּרוּמָה. אֲבָל לֹא בְּטָבֵל, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִפְלָה תְּרוֹמָתוֹ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדָּו. חֲלוֹת תּוֹדָה וְרִקְיָי נֹזֵר, עֵשָׂאָן לְעֶצְמוֹ, אֵין יוֹצֵאִין בִּהְיוֹת. עֵשָׂאָן לְמִכּוּר בְּשׁוּק, יוֹצֵאִין בִּהְיוֹת.**
- 1 יוצאים ידי חובה במצה שנאפתה:
 - 1.1 מחיטים, שעורים, כוסמין, שיפון או שיבולת שועל.
 - 1.2 מתבואת דמאי.
 - 1.3 ממעשר ראשון שנטלה תרומתו (ראה מושגים).
 - 1.4 ממעשר שני והקדש שנפדו ללא נתינת חומש כנדרש.
 - 2 כהנים יוצאים ידי חובה ממצה שנאפתה מתרומה או חלה.
 - 3 אין יוצאים ידי חובה ממצה שנאפתה:
 - 3.1 מתבואת טבל.
 - 3.2 ממעשר ראשון שנלקח מתבואה שהתחייבה בתרומה גדולה, אך לא הופרשה.
 - 3.3 ממעשר שני והקדש שנפדו שלא כראוי.
 - 4 מצה של קרבן תודה, ומצה של קרבן נזיר, האם יכולים לשמש כמצה בפסח ?
 - 4.1 אם עשאה לשם קרבן, אין יוצאים בהם ידי חובת מצה.
 - 4.2 אם עשאה למכירה, יוצאים בהם ידי חובה.

משנה ו: דיני מרור

וְאֵלוּ יְרִיקוֹת שֶׁאֵדָם יוֹצֵא בִּהְיוֹת יְדֵי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסַח: בְּחֹרֶת וּבְעֵלְשֵׁין וּבְתַמְקָא וּבְתַרְחִינָא וּבְמַרְוֵר.

**יוצאין בהן בין לחין בין יבשין,
אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבשלין.
ומצטרפין לכזית.
ויוצאין בקלח שלקח.
ובדמאי, ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו,
ובמעשר שני והקדש שנפדו.**

- 1 פרוט סוגי הירקות שיוצאים בהם ידי חובת מרור בפסח.
- 2 יוצאים ידי חובה, גם אם הירקות הנ"ל הם לחים וגם אם הם יבשים.
- 3 לא יוצאים ידי חובה, אם הם מבושלים, כבושים או שלוקים (מבושלים יותר מדי).
- 4 אפשר לצרף מספר ירקות כדי לקבל שעור כזית, שיוצאים בו ידי חובה.
- 5 אפשר להשתמש בסוגי ירקות אלה, גם במקרים הבאים:
 - 5.1 בקלח שלהם (אפילו כשהוא יבש).
 - 5.2 כשהם דמאי, או כשהם מעשר ראשון שנטלה תרומתו.
 - 5.3 כשהם מעשר שני או הקדש שנפדו, ללא נתינת חומש כנדרש.

משנה ז: דברים שאסור לעשותם בפסח מחשש חמץ ודברים אחרים שמותר

**אין טורין את הפרסן לתרנגולים,
אבל חולטין.
האשה לא תשירה את הפרסן שתוליה בידה למרסין,
אבל נטפה היא בבשרה יבש.
לא ילעוס אדם חמין ויניח על מכתו בפסח, מפני שהן מחמיצות.**

- 1 דיני מורסן (פסולת קמח):
 - 1.1 אין שורים אותו במים כדי לתתו אוכל לתרנגולות.
 - 1.2 אפשר לחלוט אותו במים רותחים.
 - 1.3 אין משרים אותו במים כדי לשפשף בו את הגוף.
 - 1.4 מותר לשפשף בו את הגוף כשהמורסן יבש.
- 2 אין ללעוס חיטים ואח"כ להניחם כרטייה למכה, מחשש שיחמיץ.

משנה ח: נתינת קמח לתוך מאכל בפסח

**אין נוטנין את הפסח לתוך הפרסת או לתוך הסרדל,
ואם נתן, יאכל מיד,
ורבי מאיר אוסר.**

**אין מבשלין את הפסח, לא במשקין ולא במי פרות,
אבל סכין ומטבילין אותו בהן.**

מי תשמישו של נחתום, ישפכו, מפני שהן מחמיצין.

- 1 אין לתת קמח בפסח לתוך חרוסת (תערובת של רסק פירות בחומץ ומים).
- 2 נתינת קמח לתוך חרדל:
 - 2.1 תנא קמא: אין לתת קמח לתוך חרדל אלא אם כן אוכלו מיד.
 - 2.2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): אוסר אף אם אוכלו מיד.

כותרת נוספת: הכנה ואכילה של בשר קרבן פסח

- 1 אסור לבשל את הפסח במשקים כל שהם.
- 2 מותר לסוך את הפסח במשקים בשעת צלייתו (כגון ביון, שמן או מי פירות).
- 3 מותר להטביל את הפסח במשקים בשעת אכילתו.

כותרת נוספת: בפסח יש לשפוך את המים שהנחתום משתמש בהם בשעת עבודתו.

פרק ג'

הנושאים העיקריים בפרק:

דיני תערובות חמץ, דין שאריות בצק בעריבה, דין בצק חרש, כיצד מפרישים חלה בפסח מעיסה שנטמאה? כיצד אופות בפסח 3 נשים שיש להם רק תנור אחד, דיני שאור וסידוק בערב פסח, ביעור חמץ בערב פסח שחל להיות בשבת, ההולך לדבר מצוה בערב פסח ונוכר שלא ביעור את החמץ בביתו, דין מי שיצא מירושלים ונוכר שיש בידו קדשים קלים.

מושגים:

בצק חרש: בצק שעדיין לא ניכרים בו סימני חימוץ.

משנה א: דיני תערובות חמץ

אלו עוברין בפסח:

פתח הבבלי, ושכר הפדי, וחמץ האדומי, וזיתום המצרי, וזומן של צבעים, ועמלן של סבחים, וקולן של סופרים. רבי אליעזר אומר: אף תכשיטי נשים. זה הכלל:

כל שהוא מפין דגן, הרי זה עובר בפסח.

הרי אלו באזהרה, ואין בהן משום כרת.

1 פרוט תערובות שיש לבערם בערב פסח:

- 1.1 פרוט מאכלים במדינות שונות, שמעורב בהם חמץ בכמות שאין בה כדי אכילת פרס.
 - 1.2 פרוט חומרים שהיו משמשים את בעלי המלאכה, שהם חמץ נוקשה.
 - 1.3 רבי אליעזר: אף חומרים המשמשים לטיפולי נשים (שמעורב בהם חמץ נוקשה).
- 2 כלל:
- 2.1 חמץ מחמשת מיני דגן, אף שהוא מעורב בדברים נוספים אסור לקיימו בפסח.
 - 2.2 האוכל אותם עובר על אזהרת "כל מחמצת לא תאכלו", אבל אין בהם כרת.

משנה ב: דין שאריות בצק בסדקים של עריבה (כלי שלשים בו בצק)

בצק שנקסדקי עריבה, אם יש פזית במקום אחד, חיב לבער. ואם לא, בטל במעוטו. וכן לענין הפמאה.

אם מקפיד עליו, חוצץ. ואם רוצה בקיומו, הרי הוא כעריבה.

בצק החרש, אם יש פיוצא בו שהחמיץ, הרי זה אסור.

- 1 אם יש בו כזית במקום אחד, חייב לבערו לפני פסח, ואם אין בו כזית, הוא בטל בשל מיעוטו.
- 2 שארית בצק בעריבה שנגע בהם שרץ בפסח:
 - 2.1 אם יש בבצק כזית, הבצק נטמא ואין העריבה נטמאת (אוכל אינו מטמא כלים).
 - 2.2 אם אין בו כזית, הבזק בטל לגבי העריבה (וכאילו נגע בעריבה) והיא נטמאת.
 - 2.3 אם הוא מקפיד על החמץ ומתכוון לסלקו, העריבה טהורה אפילו בפחות מכזית.
 - 2.4 אם הוא רוצה שהבצק יישאר בסדק שבעריבה, העריבה נטמאת אפילו יש בו כזית.

כותרת נוספת: דין בצק חרש (ראה מושגים)

- 1 אם יש בצק אחר שנילוש יחד אתו והוא כבר חמיץ, יש לבער את הבצק החרש.
- 2 אם אין בצק אחר, אם עבר זמן של הליכת מיל, צריך לבערו, אחרת לא.

משנה ג: כיצד מפרישים חלה בפסח מעיסה שנממאה ?

כיצד מפרישין חלה בטמאה ביום טוב ?

רבי אליעזר אומר: לא תקרא לה נשם, עד שתאפה.

רבי יהודה בן בתירא אומר: תטיל בצונן.

אמר רבי יהושע:

לא זה הוא חמץ שמוזהרים עליו ב"כל יראו ובבל ימצאו", אלא מפןשתה ומניחתה עד הערב, ואם החמיצה, החמיצה.

1 רבי אליעזר:

- 1.1 יש לאפות את העיסה כולה קודם להפרשת חלה (כדי שלא תחמיץ).
 - 1.2 לאחר האפייה יש להפריש חלה לכהן (וזו חלתו של הכהן ודינה בשריפה).
 - 1.3 מניחים את חלת הכהן עד מוצאי יו"ט ושורפים אותה.
- 2 ר' יהודה בן בתירא (ואין הלכה כמותו): יש להפריש חלה כדין ולשים אותה במים צוננים.
- 3 רבי יהושע (ואין הלכה כמותו):
- 3.1 חמץ של כהן, אין ישראל עובר עליו "בבל יראה ובבל ימצאו".
 - 3.2 מפריש חלה מן העיסה ומניח אותה בצד עד הערב.
 - 3.3 ואם החמיצה החלה אין חוששים שהרי אין זה חמץ שלו.

משנה ד: כיצד אופות בפסח 3 נשים שיש להם רק תנור אחד ?

רבן גמליאל אומר: שלש נשים לשות קאחת ואופות בתנור אחד, זו אחר זו.

וחכמים אומרים: שלש נשים עוסקות בבצק, אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה.

רבי עקיבא אומר: לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין.

זה הכלל, תפח, תלמוש בצונן.

1 רבן גמליאל (ואין הלכה כמותו):

- 1.1 הנשים יכולות ללוש יחד את בצקם.
 - 1.2 אח"כ יכולות לאפות זו אחר זו, (ולא חוששים לחימוץ בגלל השהיה).
- 2 חכמים: יתכננו את עבודתם בצורה הבאה:

- 2.1 הראשונה מתחילה ללוש את בצקה והאחרות ממתינות.
- 2.2 כשהראשונה מתחילה לערוך את בצקה (לגלגל את הבצק לעוגות דקות), השנייה מתחילה ללוש.
- 2.3 כשהראשונה מתחילה לאפות, השנייה מתחילה לערוך והשלישית מתחילה ללוש.
- 3 רבי עקיבא:
- 3.1 זריזות הנשים באפיה, ואיכות העצים ואיכות התנורים שונים ממקום למקום.
- 3.2 לכן ראוי לחוש לדברי חכמים.
- 4 כשאשה רואה שבצקה מתחיל לתפוח, תכה עליו בידיה במים צוננים כדי למנוע חימצון.

משנה ה': דיני שאור וסידוק בערב פסח

שאור, ישורף, והאוכלו פטור.
סידוק, ישורף, והאוכלו חייב כרת.
איזהו שאור? כקני חגבים.
סידוק? שנחתערבו סדקיו זה בזה, דברי רבי יהודה.
וחכמים אומרים: זה זה האוכלו חייב כרת.
ואיזהו שאור? כל שהכסיפו פניו, כאדם שעמדו שערוותיו.

- 1.1 שאור (בצק שלא החמיץ כל צרכו), יישורף, והאוכלו פטור מכרת.
- 2 סידוק (בצק שנעשו בו סדקים), יישורף, והאוכלו, חייב כרת.
- 3 סימנים לשאור וסימנים לסידוק:
- 3.1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו):
- 3.1.1 שאור: סדקים דקים כרגלי חגבים.
- 3.1.2 סידוק: סדקים ללא סדר.
- 3.2 חכמים:
- 3.2.1 כל סוג של סדקים יש להם דין חמץ גמור, והאוכלו חייב כרת.
- 3.2.2 שאור: בצק שפניו החווירו.

משנה ו': ערב פסח שחל להיות בשבת, מתי יש לבער את החמץ?

ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבטלים את הכל מלפני השבת, דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים: בזמן.
רבי אלעזר בר צדוק אומר: תרומה מלפני השבת וחלין בזמן.

- 1 רבי מאיר: יש לבער את החמץ לפני כניסת השבת.
- 2 חכמים: אפשר לבער בשבת עצמה (מאכילו לבהמה או למי שירצה).
- 3 רבי אלעזר בר צדוק:
- 3.1 חמץ שהוא תרומה, יש לבער לפני כניסת השבת, משום שאוכליה מועטים.
- 3.2 חמץ חולין, אפשר לבער בשבת עצמה (לתת לבהמות, לכלבים וכו').

משנה ז': ההולך לדבר מצוה בערב פסח וזכר שיש לו חמץ בביתו שלא ביערו

ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו, וזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער.
ואם לאו, מבטלו בלבד.
להציל מן הנכרים, ומן הנהר, ומן הלטמים, ומן הדלקה, ומן הפפלת, יבטל בלבד.
ולשבות שביתת הרשות, יחזור מיד.

- 1 אם הולך לדבר מצוה, כגון: לשחוט קרבן הפסח, למול את בנו, להשתתף בסעודת מצוה:
- 1.1 אם יש לו שהות לחזור לביתו, לבער את החמץ וגם לקיים אח"כ את המצווה, יחזור.
- 1.2 אם אין לו שהות לחזור, מבטל את החמץ בליבו.
- 2 אם הולך להציל נפשות, כגון:
 - להציל יהודים הנרדפים ע"י אויב.
 - להציל אנשים משיטפון של נהר.
 - להציל אנשים משודדים, מדליקה או ממפולת.
 אינו צריך לחזור, ומבטל את החמץ בליבו.
- 3 אם יצא לעשות ערב תחומין כדי ללכת 2000 אמה בשבת שלא לדבר מצוה, חייב לחזור לביתו לבער את החמץ.

משנה ח': דין מי שיצא מירושלים וזכר שיש בידו קדשים קלים שלא אכלם

וכן מי שיצא מירושלים וזכר שיש בידו בעור קדש, אם עבר צופים, שורפו במקומו.

ואם לאו, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה. ועד כמה הן חוזרין ? רבי מאיר אומר: זה וזה בכפיצה. רבי יהודה אומר: זה וזה בכזית. וחקמים אומרים: בשור קדש בכזית, וחמץ בכפיצה.

- 1 אם נזכר לאחר שעבר את המקום ששמו צופים, שורף את הבשר במקום שנזכר.
 - 2 אם לא עבר את צופים, חוזר להר הבית ושורף אותו שם בעזרת עצי המערכה.
- כותרת נוספת: שיעור הבשר של קודשים קלים ושעור החמץ שעבורם יש לחזור**
- 1 רבי מאיר (ואין הלכה במותו): פחות מביצה אינו חוזר בשני המקרים.
 - 2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): פחות מכזית אינו חוזר בשני המקרים.
 - 3 חכמים:
 - 3.1 לגבי קודשים קלים: פחות מכזית לא חוזר, כזית ויותר מכך חוזר.
 - 3.2 לגבי חמץ: עד כביצה אינו חוזר. מביצה ומעלה חוזר.

פרק ד

הנושאים העיקריים בפרק:

עשיית מלאכה בערב פסח, המוליך בשביעית פירות ממקום שכלו למקום שלא כלו, דין מכירת בהמה לגויים, דין אכילת צלי בלילה הראשון של פסח, הדלקת נר בליל יום כפור, עשיית מלאכה בתשעה באב, עשיית מלאכה בערב פסח, ששה דברים שעשו אנשי יריחו שלא ברצון חכמים, ששה דברים שעשה חזקיהו המלך.

מושגים:

עשיית מלאכה בערב פסח: בערב פסח נאסרה מלאכה כבר מחצות היום, כיון שזמן זה מיועד להקרבת קרבן הפסח, ואין זה נאה שיהא קרבנו של אדם קרב והוא עסוק במלאכתו. יש מקומות שנהגו לא לעשות מלאכה בערב פסח אף לפני חצות היום, ויש שנהגו לעשות מספר פרושים ניתנו לביטוי הזה המופיע במשנה ח. ר' יהודה מפרש שלא היו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקריאת שמע. ר' מאיר מפרש, שלא היו מפסיקים בין תיבה לתיבה בפסוק של שמע ישראל כדי לכוון יפה.

קציר וגדיש לפני העומר: יש אסור לקצור בארץ ישראל מחמשת מיני דגן לפני שקצרו את מה שמיועד לקרבן העומר. בכל אופן התירו חכמים לקצור תבואה שאינה משובחת, כגון תבואה משדה שלחין שזקוק להשקאה, אף לפני שקצרו את קציר העומר. אולם גם מתבואה שאינה משובחת לא התירו לעשות גדיש.

משנה א: כיצד יש לנהוג לגבי עשיית מלאכה בערב פסח עד חצות היום ?

- מקום שנהגו לעשות מלאכה בערב פסחים עד חצות, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין, נוהגין עליו חמרי מקום ששיצא משם, וחמרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם, מפני המחלוקת.**
- 1 כל מקום שומר על מנהגיו:
 - 1.1 מקום שנהגו לעשות מלאכה, יכולים להמשיך ולעשות.
 - 1.2 מקום שנהגו לא לעשות מלאכה, אין עושים מלאכה.
 - 2 ההולך ממקום שעושים מלאכה למקום שאין עושים, או להיפך, יחמיר על עצמו ולא יעשה מלאכה.
 - 3 אל ישנה אדם ממנהג המקום שבא אליו, כדי שלא תהיה מחלוקת.

משנה ב: המוליך בשביעית פירות ממקום שכלו לחיה בשדה, למקום שלא כלו. וכן להיפך

- כיוצא בו, המוליך פרות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו, חיב לבשר. רבי יהודה אומר: אומרים לו: "צא והבא לך אף אמה".**
- 1 תנא קמא: צריך לבער (שמחמיר על עצמו חומרות שני המקומות).
 - 2 רבי יהודה: אם יש 3 מינים בחבית אחת ואחד המינים כלה, צריך לבער מין זה מהחבית.

משנה ג: דין מכירת בהמה לגויים

- מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגויים, מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, עגלים וסוסיים שלמים ושבורין. רבי יהודה מתיר בשבורה. וכן בתירה מתיר בסוס. מכירת בהמה דקה:**
- 1 מכירת בהמה דקה:

- 1.1 במקום שנהגו למכור, מותר להמשיך ולמכור.
- 1.2 במקום שנהגו שלא למכור, אסור למכור.
- 2 בכל מקום אין מוכרים בהמה גסה.
- 3 מכירת עגלים וסייחים שבורים:
 - 3.1 תנא קמא: אין למכור.
 - 3.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): עגלים וסייחים שבורים מותר למכור.
- 4 מכירת סוסים לגויים:
 - 4.1.1 תנא קמא: אין למכור.
 - 4.1.2 בן בתירא (ואין הלכה כמותו): מותר למכור.

משנה ד: דין אכילת צלי בלילה הראשון של פסח

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים, אוכלין.
מקום שנהגו שלא לאכול, אין אוכלין.

- מקום שנהגו להדליק את הגר בלילי יום הכפורים, מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק, אין מדליקין. ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובמבואות האפלים, ועל גבי החולים.**
- 1 במקום שנהגו לאכול, מותר,
 - 2 במקום שנהגו שלא לאכול (נראה כאילו אוכל קרבן פסח מחוץ לירושלים), אסור.
- כותרת נוספת: דין הדלקת נר בליל יום כפור**
- 1 במקום שנהגו להדליק, מותר, במקום שנהגו שלא להדליק, אסור.
 - 2 בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, ובכל מקום שיש צורך באור, ואצל חולים, מותר להדליק נר.

משנה ה: דין עשיית מלאכה בתשעה באב

מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, אין עושין.
ובכל מקום, תלמידי חכמים בטלים.
רבן שמעון בן גמליאל אומר: לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם.

וחכמים אומרים: ביהודה היו עושין מלאכה בערב פסחים עד הצות, ובגליל לא היו עושין כל עקר.
והלילה, בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין עד הנץ החמה.

- 1 במקום שנהגו לעשות, מותר. במקום שנהגו שלא לעשות, אסור.
 - 2 תלמידי חכמים בטלים ממלאכה גם במקום שנהגו לעשות מלאכה.
 - 3 רבן שמעון בן גמליאל: ראוי לאדם להחמיר על עצמו כמו תלמידי חכמים.
- כותרת נוספת: המשך דין עשיית מלאכה בערב פסח**
- 1 ביהודה מותר לעשות מלאכה עד הצות היום.
 - 2 בגליל אסור.
 - 3 לגבי עשיית מלאכה בגליל בליל הארבעה עשר בניסן:
 - 3.1 בית שמאי: אוסרים.
 - 3.2 בית הלל: מותר עד הנץ החמה.

משנה ו: עשיית מלאכות בערב פסח עד חצות אף במקום שלא נהגו לעשות כן.

רבי מאיר אומר: כל מלאכה שהתחיל בה קדם לארבעה עשר, גומרה בארבעה עשר.
אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר, אף על פי שיכול לגמרה.
וחכמים אומרים: שלש אפניות עושין מלאכה בערב פסחים עד חצות, ואלו הן: החיטים, והספרים והכובסין.
רבי יוסי בר יהודה אומר: אף הרצענים.

- 1 רבי מאיר:
 - 1.1 מלאכה שהיא לצורך המועד וגם התחילו אותה לפני ארבעה עשר בניסן, מותר.
 - 1.2 אם לא התחיל את המלאכה קודם ארבעה עשר, אף שיכול לסיימה עד חצות, אסור
- 2 חכמים:
 - 2.1 לבעלי מלאכה הבאים מותר להתחיל מלאכה ולסיימה בערב פסח לפני חצות:
 - 2.1 חייטים.
 - 2.2 ספרים.
 - 2.3 כובסים.
 - 3 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): אף רצענים.

משנה ז: מלאכות נוספות שאפשר לעשותם בערב פסח

מושיבין שובכין לתרנגולים בארבעה עשר.
ותרנגולת שברחה, מחזירין אותה למקומה.
ואם מתה, מושיבין אחרת תחתיה.
גורפין מתחת רגלי בהמה בארבעה עשר,
ובמועד, מסלקין לארדיו.

מוליכין ומביאין כלים מבית האמן, אף על פי שאינם לצורך המועד.

- 1 מותר לתת ביצים תחת התרנגולת ("שובכין") לדגור עליהם.
- 2 תרנגולת שהושיבוה בערב פסח לדגור על ביצים וברחה, מותר להחזירה אף בחול המועד.
- 3 אם מתה הדוגרת מותר להושיב אחרת במקומה (יש אומרים שמותר אף במועד עצמו).
- 4 גריפת זבל מתחת רגלי הבהמה:
 - 4.1 בערב פסח אפשר לגרוף את הזבל לאשפה שבחוץ.
 - 4.2 בחול המועד אפשר רק לסלקו לקרן זוית של הרפת.
- 5 מותר להוליך בערב פסח, כלים לתיקון אצל האומן, וכן להחזירם ממנו.

משנה ח: עשה דברים שעשו אנשי יריחו שלא ברצון חכמים

ששנה דברים עשו אנשי יריחו,
על שלשה מחו בידם, ועל שלשה לא מחו בידם.
ואלו הן שלא מחו בידם:
מרכיבין דקלים כל היום,
וכורכין את שמע,
וקוצרין וגורשין לפני העמר, ולא מחו בידם.
ואלו שמוחו בידם:
מתירין גמזית של הקדש,
ואוכלין מתחת הנשרים בשבת,
ונותנין פאה לידק, ומחו בידם חכמים.

- 1 על 3 מיחו בהם ועל 3 לא מיחו בהם.
- 2 שלושה דברים שעשו ולא מיחו בידם:
 - 2.1 הרכיבו דקלים בערב פסח כדי להשיחם.
 - 2.2 היו כורכים את שמע (ראה מושגים).
 - 2.3 עושים גדיש מהתבואה שקצרו לפני הבאת העומר (ראה מושגים).
- 3 שלושה דברים עשו ומיחו בידם:
 - 3.1 התירו לעצמם להנות מענפים רכים שצמחו בחרובים ובשקמים של הקדש.
 - 3.2 אכלו פרות שנמצאו תחת האילן בשבת על אף שלא ידעו אם בשבת נפלו או לפני שבת.
 - 3.3 נתנו פאה אף מירקות שפטורים מהפאה, (וע"כ מפקיעים אותם ממעשרות).

משנה ט: דברים שעשה חזקיהו המלך, על שלושה הודו לו ועל שלושה לא הודו לו

ששנה דברים עשה חזקיהו המלך, על שלשה הודו לו, ועל שלשה לא הודו לו.
גרר עצמות אביו על מטה של חבליים, והודו לו.
פתת נחש הנחשת, והודו לו.
גנז ספר רפואות, והודו לו.
על שלשה לא הודו לו,
קצץ דלתות של היכל ונגרן למלך אשור, ולא הודו לו.
סתם מי גיחון העליון, ולא הודו לו.
עבר ניסן בניסן, ולא הודו לו:

- 1 ששה דברים עשה חזקיהו המלך. שלושה הסכימו חכמים ושלושה לא הסכימו.
- 2 שלושה דברים שהסכימו אתו חכמים:
 - 2.1 גרר עצמות אביו אחז ולא קברו בצורה נאה (כדי שיהיה לו כפרה בביזיונו).
 - 2.2 שבר את נחש הנחשת שעשה משה (כיוון שהפך לעבודה זרה).
 - 2.3 גנז ספר רפואות (עשו בהתאם לכתוב בספר ולא סמכו על הקב"ה).
- 3 שלושה דברים שלא הסכימו אתו חכמים:
 - 3.1 שלח את ציפוי הזהב מדלתות ההיכל למלך אשור (היה לו לבטוח בה')
 - 3.2 מנע את מימי הגיחון ממלך אשור (והנביא הבטיחו שה' יושיעו מאשור).
 - 3.3 עיבר חודש ניסן ב 30 באדר, (וזה למעשה היה כבר ראשון בניסן).

פרק ה

הנושאים העיקריים בפרק: זמני הקרבת קרבן התמיד וקרבן פסח, עשיית אחת מ- 4 עבודות קרבן הפסח שלא לשמו, דיני שחיטת הפסח, שחיטת קרבן הפסח או קרבנות אחרים כאשר יש עדין חמץ ברשות בעל הקרבן, פעילות שונעשית בעזרה בזמן שחיטת קרבן פסח.

משנה א: זמני הקרבת קרבן התמיד וקרבן פסח

תמיד ונשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה.
בערבי פסחים, נשחט בשבע ומחצה, וקרב בשמונה ומחצה, בין בהל, בין בשבת.
חל ערב פסח להיות בערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה,
והפסח אחריו.

1 זמני קרבן התמיד (של בין הערביים):

- 1.1 בכל ימות השנה: שוחטים אותו לאחר 8.5 שעות (זמניות), ומסיימים להקריבו עד 9.5 שעות.
 - 1.2 בערב פסח שלא בערב שבת: שוחטים לאחר 7.5 שעות, ומסיימים להקריבו עד 8.5 שעות.
 - 1.3 בערב פסח שחל להיות בערב שבת: שוחטים לאחר 6.5 שעות, ומסיימים להקריבו עד 7.5 שעות.
- 2 הפסח נשחט לאחר סיום הקרבת קרבן התמיד.

משנה ב: עשיית אחת מ- 4 עבודות קרבן הפסח שלא לשמו

הפסח ונשחטו שלא לשמו,
וקבל והלך וזרק שלא לשמו,
או לשמו ושלא לשמו,
או שלא לשמו ולשמו,
פסול.
כיצד לשמו ושלא לשמו ? לשם פסח ולשם שלמים.
שלא לשמו ולשמו ? לשם שלמים ולשם פסח.

1 עשה אחת מכל העבודות האלה בקרבן פסח:

- שחט אותו שלא לשמו,
 - קבל או הוליך או זרק שלא לשמו,
 - עשה עבודות אלה בתחילה לשמו ואח"כ שלא לשמו.
 - עשה מלאכות אלא בתחילה שלא לשמו ואח"כ לשמו,
- הקרבן פסול.

- 2 דוגמא לשמו ושלא לשמו, כגון: תחילה לשם פסח, ואח"כ לשם שלמים.
- 3 דוגמא שלא לשמו ולשמו, כגון: תחילה לשם שלמים, ואח"כ לשם פסח.

משנה ג: דיני שחיטת הפסח

נשחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו,
לערלים ולטמאים,
פסול.
לאוכליו ושלא לאוכליו,
למנויו ושלא למנויו,
למולים ולערלים,
לטמאים ולטהורים,
כשר.
נשחטו קדם חצות, פסול, משום שנגמר (שמות יב): "בין הערבים".
נשחטו קדם לתמיד, כשר, ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו, עד שיזרק דם התמיד.
ואם נזרק, כשר.

1 שחט את הפסח לשם:

- אלה שאינם יכולים לאכול, או שאינם מנויים עליו,
 - לערלים או לטמאים הפסולים לאכילת קרבן הפסח,
- הקרבן פסול.

2 שחט את הפסח לשם:

- מי שאינו יכול לאכול כזית, וגם לשם מי שיכול לאכול כזית.
 - מי שלא נמנה על הפסח, וגם לשם מי שנמנה עליו.
 - מולים וגם לשם ערלים.
 - טמאים וגם לשם טהורים.
- הקרבן כשר.

3 שחט את הפסח קודם חצות היום, הקרבן פסול.

4 שחט את הפסח קודם לתמיד:

- 4.1 צריך לבחוש את דם הפסח עד לאחר שייזרק דם התמיד (שלא ייקרש).
 4.2 אם נזרק דם הפסח לפני שנזרק דם התמיד, בדיעבד הפסח כשר.

משנה ד: שחיטת קרבן הפסח או קרבנות אחרים כאשר יש עדין חמץ ברשות בעל הקרבן

השוחט את הפסח על החמץ, עובר בלא תעשה.

רבי יהודה אומר: אף התמיד.

רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר, לנשמו חיב, ושללא לנשמו פטור.

ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שללא לשמן, פטור.

ובמועד,

לנשמו, פטור, ושללא לנשמו, חיב,

ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שללא לשמן, חיב,

חוץ מן החטאת וששחטה שללא לשמה.

- 1 תנא קמא: השוחט את הפסח בערב פסח כאשר יש חמץ ברשותו, עובר בלא תעשה.
 2 רבי יהודה: אף השוחט את קרבן התמיד בערב פסח כשיש חמץ ברשותו, עובר בלא תעשה.
 3 רבי שמעון: השוחט את הפסח בערב פסח ויש חמץ ברשותו:
 3.1 אם שחטו לשם פסח, חייב (עובר על לאו).
 3.2 אם שחטו שלא לשם פסח, פטור.
 4 השוחט קרבנות אחרים בערב פסח, כאשר יש עדיין חמץ ברשותו, פטור.
 5 השוחט את קרבן הפסח בחג הפסח עצמו ועדיין חמץ ברשותו:
 5.1 שחטו לשם פסח, פטור.
 5.2 שחטו שלא לשם פסח (אלא לשם קרבן אחר), חייב.
 6 השוחט קרבנות אחרים בפסח עצמו ועדיין חמץ ברשותו:
 6.1 בכל הקרבנות, חוץ מחטאת, בין אם שחטן לשמן ובין אם שחטן שלא לשמן, חייב.
 6.2 בקרבן חטאת ששחטה שלא לשמה, פטור.

משנה ה: פעילות שנעשית בעזרה בזמן שחיטת קרבן פסח

הפסח נשחט בשלוש כתות, שנאמר (שמות יב): "ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל", קהל ועדה וישראל.

ונכסה פת הראשונה, ותמלאת העזרה,

נעלו דלתות העזרה. תקעו והריעו ותקעו.

הכהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב.

שורה שכלה כסף, כסף, ושורה שכלה זהב, זהב. לא היו מעורבין.

ולא היו לבזיכי שולים, שפא יניחום ויקרש הדם.

- 1 הצבור ששוחט את הפסח נחלק ל-3 כתות.
 2 כשנכנסה כת ראשונה והתמלאה העזרה, נועלים את הדלתות, והכהנים תוקעים ומריעים ותוקעים.
 3 הכהנים עומדים שורות שורות. בידיהם בזיכי (כפות גדולות) כסף ובזיכי זהב.
 4 שורה שיש בה בזיכי כסף, כולה בזיכי כסף.
 5 שורה שיש בה בזיכי זהב, כולה בזיכי זהב.
 6 לבזיכים לא היו שוליים מלמטה כדי שלא יוכלו להניחם על הרצפה, וייקרש הדם אם ישכחום.

משנה ו: המשך תאור הפעילות בעזרה בזמן שחיטת קרבן הפסח

שחט ישראל וקבל הכהן,

ונתנו לחברו וחברו לחברו,

ומקבל את הפלא ומחזיר את הריקן.

כהן הקרוב אצל המזבח, זורקו זריקה אחת כנגד היסוד.

- 1 ישראל שוחט את הבהמה, וכהן מקבל בבזיך את הדם מצוואר הבהמה.
 2 הכהן מעביר את הבזיך לחברו הכהן, וחברו לחברו, וכך הלאה דרך כל שורת הכהנים.
 3 כל כהן מקבל כלי מלא דם ומחזיר כלי ריק.
 4 כהן העומד קרוב למזבח, זורק את הדם על המזבח כנגד יסוד המזבח.

משנה ז: המשך תאור הפעילות הקשורה לשחיטת קרבן הפסח

יצתה פת ראשונה ונכסה פת שנייה.

יצתה שנייה, נכסה שלישית.

כמעשה הראשונה, כך מעשה השנייה והשלישית.

קראו את ההלל.

אם נמרד, שנו, ואם שנו, שלשו,

אף על פי שללא שלשו מימיהם.

- רבי יהודה אומר: מימייהם נשל פת שלישיית, לא הגיע ל"א הבתי כי ישמע ה", מפני שעמה מעטין.**
- 1 כשמסיימת הכת הראשונה את הפעילות בעזרה, היא יוצאת ונכנסת כת שניה.
 - 2 כמעשה כת ראשונה כך מעשה כת שניה ושלישית.
 - 3 בכל זמן השחיטה והקרבת הפסח, הלוויים קוראים את ההלל.
 - 4 אם גמרו לקרוא את ההלל, ועדיין לא הסתיימה ההקרבה, קוראים פעם שניה, ואם צריך גם פעם שלישית.
 - 5 מעולם לא קרה שיקראו הלוויים פעם שלישית.
 - 6 ר' יהודה: כולם הזדרזו להיכנס עם כת ראשונה או שניה, ורק מועטים נשארו לכת השלישית.

משנה ח: המשך תאור הפעולות הקשורות לשחיטת הפסח

כמעשהו בחל, כך מעשהו בשבת, אלא שהלכהים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים.

רבי יהודה אומר: כוס היה ממלא מדם המערובות, ורקו זריקה אחת על גבי המזבח, ולא הודו לו חכמים.

- 1 הפעולות הנעשות בקרבן הפסח ביום חול, נעשות גם כאשר ערב פסח חל בשבת.
 - 2 גם בשבת שטפו את העזרה לאחר סיום הקרבת הפסחים, אולם שלא ברצון חכמים.
- כתורת נוספת: אסוף כוס דם מהרצפה וזריקתו על המזבח:**
- 1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): מתיר לזרוק אותו על המזבח.
 - 2 חכמים: אוסר לזרוק את הדם. כיוון שהדם הכשר מתבטל לדם התמצית שעל הרצפה ופסול למזבח.

משנה ט: תאור הפעולות בקרבן לאחר זריקת הדם

פיצד תולין ומפשיטין? אנקליות של ברזל היו קבועים בפתלים ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין, וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו, ותולה ומפשיט. רבי אליעזר אומר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על כתף חברו, ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט.

- 1 היו תולים את הקרבן על אונקליות של ברזל (ויום שראשיהם כפופים) הקבועים בכתלים.
- 2 ומפשיטים את הקרבן מעורו.
- 3 אם לא הספיקו האונקליות לכל הקרבנות: מניח 2 מקלות דקים וחלקים על כתפו וכתף חברו, ותולה עליהם את הקרבן ומפשיטו.
- 4 אם ארבעה עשר בניסן חל בשבת, האם אפשר לטלטל את המקלות הדקים?
 - 4.1 חכמים: אפשר.
 - 4.2 ר' אליעזר (ואין הלכה כמותו):
 - 4.2.1 אוסר את הטלטול.
 - 4.2.2 בעל הקרבן מניח ידו השמאלית על כתף חברו הימנית, וחברו על כתפו.
 - 4.2.3 תולים את הפסח על זרועותיהם, ומפשיטים אותו.

משנה י: המשך תאור הפעולות בקרבן לאחר זריקת הדם

קרעו והוציא אמוריו, נתנו בגיס, והקטירן על גבי המזבח. יצתה פת ראשונה וישבה לה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו את פסחיהן.

- 1 לאחר הפשטת העור, קורע את הקרבן ומנקה אותו.
- 2 מוציא את החלקים הקרבים על גבי המזבח ("אמוריו"), ונותן אותם בקערה ("מגיס").
- 3 הכהן מקטיר את החלקים על גבי המזבח.
- 4 אם ערב פסח חל להיות בשבת, (ואינם יכולים לטלטל את הפסח לבתיהם):
 - 4.1 כת ראשונה לאחר שסיימה, יוצאת מהעזרה ומחכה בהר הבית עד לחשכה.
 - 4.2 כת שניה לאחר שסיימה, יוצאת ומחכה בחיל.
 - 4.3 כת שלישית, נשארת לעמוד במקומה בעזרה.
 - 4.4 לאחר החשכה לוקח כל אחד את קרבנו לביתו כדי לצלות אותו.

פרק 1

הנושאים העיקריים בפרק:

פעולות בקרבן פסח שדוחות או אינן דוחות את השבת, מלאכות הקשורות לקרבן פסח שאפשר לעשותן בערב שבת, דיני קרבן חגיגה, שחיטת קרבן הפסח וקרבות אחרים שלא לשמם בערב פסח שחל בשבת, השוחט את קרבן הפסח בשבת, פעמים שהוא חייב חטאת ופעמים שהוא פטור מחטאת.

משנה א: פעולות בקרבן פסח שדוחות או אינן דוחות את השבת

אלו דברים בפסח דוחין את השבת:
 שחיטתו, זריקת דמו, ומחוי קרביו, והקטר חלביו,
 אכל צלייתו והדחת קרביו, אינן דוחין את השבת.
 הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום, וחתכת יבלתו,
 אין דוחין את השבת.
רבי אליעזר אומר: דוחין.

1 פעולות שדוחות את השבת:

- 1.1 שחיטת הפסח (זמנה קבוע ל יד בניסן).
- 1.2 זריקת דמו (זמנה קבוע ל יד ניסן).
- 1.3 ניקוי המעיים של הפסח מהפרש שבתוכם (שלא יסריחו).
- 1.4 הקטרת החלבים על גבי המזבח (עיקר מצוותה ביום).
- 2 פעולות שאינן דוחות את השבת (אפשר לדחותם למוצאי שבת):
 - 2.1 צליית הפסח.
 - 2.2 שטיפה במים של הקרביים של הקרבן משיירי הפרש.
 - 3 לגבי הפעולות הבאות:
 - הרכבת הקרבן על כתפיו להוליכו דרך רשות הרבים,
 - הבאת הקרבן מחוץ לתחום,
 - חיתוך יבלת לחה בקרבן.

- 3.1 תנא קמא: אין דוחים את השבת.
- 3.2 רבי אליעזר: דוחים את השבת.

משנה ב: דיון לגבי המלאכות שאסורות משום שבות אך מותר לעשותם בקרבן פסח בשבת

אמר רבי אליעזר: והלא דין הוא: מה אם שחיטה נשחט משום מלאכה, דוחה את השבת, אלו נשחט משום שבות, לא ידחו את השבת ?
אמר לו רבי יהושע: יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה, ואסרו בו משום שבות.
אמר לו רבי אליעזר: מה זה, יהושע ? מה ראיה רשות למצוה ?
השיב רבי עקיבא ואמר: הוצאה תוכיח, שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת.
אף אתה אל תחמה על אלו, שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות, לא ידחו את השבת.
אמר לו רבי אליעזר: ועליה אני דן, ומה אם שחיטה נשחט משום מלאכה, דוחה את השבת.
הוצאה נשחט משום שבות, אינו דין שדוחה את השבת ?
אמר לו רבי עקיבא: או חלופי, מה אם הוצאה נשחט משום שבות, אינה דוחה את השבת.
שחיטה נשחט משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת ?
אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה: "בין הערבים... במועדו", בין בחל בין בשבת.
אמר לו: רבי, הבא לי מועד לאלו במועד לשחיטה.
כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת.
שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת.

1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו):

- 1.1 הרכבת הקרבן, הבאתו וחיתוך יבלתו מותרים בשבת שהרי הן רק איסורי שבות.
- 1.2 לומד את זה מקל וחומר, שאפילו שחיטת הפסח מותרת בשבת למרות שהיא אב מלאכה.
- 2 רבי יהושע:
 - 2.1 מביא ראיה מיו"ט שאין פה קל וחומר.
 - 2.2 לכן מלאכות אלה אפילו שהן רק שבות אסורות בשבת.
- 3 כלל אמר רבי עקיבא:
 - 3.1 מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת (אפילו איסורה רק שבות).
 - 3.2 שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת.

משנה ג: מתי מביאים קרבן חגיגה (הבא יחד עם קרבן פסח)

אימתי מביא חגיגה עמו ?
בזמן שהוא בא בחל, בטהרה ובמעט.

- ובזמן שהוא בא בשבת, במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה.**
- 1 מביאים קרבן חגיגה אם מתקיימים שלושת התנאים הבאים:
- 1.1 כערב פסח חל בימות החול.
 - 1.2 רוב הצבור טהורים.
 - 1.3 בקרבן הפסח אין כדי שביעה של כל מנויו.
- 2 אין מביאים קרבן חגיגה אם אחד מהתנאים הנ"ל אינו מתקיים.

משנה ד: דיני קרבן חגיגה

- חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הבקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.**
- 1 קרבן חגיגה בא מהצאן, מהבקר, מהכבשים, מהעזים, מזכרים או מנקבות.
 - 2 קרבן חגיגה נאכל לשני ימים (ארבעה עשר וחמישה עשר), ולילה שביניהם.

משנה ה: שחיטת קרבן הפסח וקרבנות אחרים שלא לשמם בערב פסח שחל בשבת

- הפסח שנשחטו שלא לשמו בשבת, חיב עליו חטאת.**
ונשאר כל הזבחים שנשחטו לשם פסח, אם אינו ראויין, חיב.
ואם ראויין הן: רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר.
אמר רבי אליעזר: מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששנה את שמו, חיב.
זבחים שהן אסורין לשמן, כששנה את שמן, אינו דין שיהא חיב ?
אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בפסח, ששנהו לדבר אסור, תאמר בזבחים, ששנהו לדבר המותר.
אמר לו רבי אליעזר: אמורי צבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן, והשוחט לשמן, חיב.
אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת באמורי צבור שיש להן קצבה, תאמר בפסח, שאין לו קצבה ?
רבי מאיר אומר: אף השוחט לשם אמורי צבור, פטור.
- 1 שחט את הפסח בשבת שלא לשמו חייב חטאת.
 - 2 שחט זבחים אחרים (כגון שלמים) בשבת לשם פסח:
 - 2.1 אם הקרבנות לא היו ראויים לקרבן פסח, כגון שהיו בקר או נקבות, חייב חטאת.
 - 2.2 אם הקרבנות ראויים לקרבן פסח:
 - 2.2.1 ר' אליעזר (ואין הלכה כמותו): מחייב חטאת.
 - 2.2.2 ר' יהושע: פוטר מחטאת.
 - 2.2.3 גם רבי יהושע וגם רבי אליעזר מביאים ראיות לטענתם.
 - 2.3 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): השוחט בשבת בשוגג זבחים אחרים לשם תמידים או מוספים, פטור מחטאת (שבת נדחית לגבי קרבנות ציבור שקבוע להם זמן).

משנה ו: השוחט את קרבן הפסח בשבת, פעמים שהוא חייב חטאת ופעמים שהוא פטור מחטאת.

- שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו, לערלין ולטמאים, חיב.**
לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולין ולערלין, לטהורים ולטמאים, פטור.
שחטו ונמצא בעל מום, חיב.
שחטו ונמצא טרפה בסתר, פטור.
שחטו ונודע שחשכו הבעלים את ידם, או שמתו או שנטמאו, או שפני ששחט ברשות, פטור.
- 1 אם הפסח נפסל כיוון ששחט אותו לשם אנשים שאינם יכולים לאכול, כגון:
 - לחולים שאינם יכולים לאכול כזית ממנו או לאלה שלא נמנו עליו.
 - לערלים או טמאים, הפסולים לקרבן פסח.
 חייב חטאת.
 - 2 אם שחט גם לשם אלה שיכולים לאכול ממנו, וגם לאלה שאינם יכולים לאכול ממנו, כגון:
 - לאלה שאינם יכולים לאכול כזית וגם לאלה שיכולים.
 - למי שלא נמנה על הפסח וגם למי שנמנה עליו.
 - לערלים וגם למולים.
 - לטמאים וגם לטהורים.
 פטור מחטאת.
 - 3 שחט את הפסח ונמצא בו מום גלוי שלא בדקו כראוי, חייב חטאת.
 - 4 שחט את הפסח ונמצא פסול, אך אי אפשר היה לדעת שהוא פסול, כגון:
 - שלאחר השחיטה נמצא טרפה במקום נסתר.
 - שלאחר השחיטה נודע שהבעלים משכו ידם מקרבן זה ונמנו על קרבן אחר.
 - שמתו הבעלים או נטמאו.

פטור מקרבן חטאת (שנחשב לאנוס ולא לשוגג).

פרק ז

הנושאים העיקריים בפרק:

דיני צליית קרבן הפסח, קרבן פסח שסכו אותו בשמן תרומה או בשמן מעשר שני, קרבנות שמוקרבים בטומאה, קרבן פסח שנטמא בו הבער או החלב, מקרים שעושים בהם פסח שני, קרבנות שהציץ מכפר עליהם, זמן שריפת קרבן פסח שנטמא או נטמאו הבעלים, החלקים הנאכלים בקרבן פסח, דין שבירת עצם ודין נותר, אבר מהקרבן פסח שיצא חוץ למחיצתו, שתי חבורות היושבות בבית אחד.

מושגים:

טומאת התהום:

זו טומאה החבויה במקום לא ידוע ונטמא אדם ממנה ללא ידיעתו, ואח"כ נמצא המת. המשנה דנה במי שהקריב קרבן פסח או קרבן נזיר, ואח"כ נודע לו שנטמא בטומאת התהום, האם הציץ מכפר על קרבנותיו.

גיד הנשה:

זה הגיד הסמוך לעצם. גיד זה אסור לאכילה מדאורייתא. ישנו גיד נוסף שסמוך לבשר. הוא אסור לאכילה מדרבנן. לגבי דין נותר, גיד הנשה הסמוך לעצם, אינו נחשב לנותר כיון שאסור באכילה. גיד הנשה הסמוך לבשר, נחשב לנותר כיון שנטמא רק מדרבנן.

קרבן הבא בטומאה: אם רוב הקהל טמאים טומאת מת, או שהכהנים או כלי השרת טמאים טומאת מת, עושים את הפסח במועדו, ואינם נדחים לפסח שני. הדבר נכון גם לקרבנות אחרים שזמנם קבוע, שקרבים אפילו בטומאה.

משנה א: כיצד צולים את קרבן הפסח ?

כיצד צולין את הפסח ?

מביאין שפוד של רמון, תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את קרעיו ואת בני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: כמין בשול הוא זה, אלא תולין חוצה לו.

- 1 תוחבים שפוד של עץ רמון דרך הפה, לתוך גוף הקרבן ותולים אותו בתנור כדי לצלותו.
- 2 לגבי הכרעיים ובני המעיים:
 - 2.1 רבי יוסי הגלילי (ואין הלכה כמותו): נותן אותם לתוך גוף הקרבן וצולה הכל יחד.
 - 2.2 רבי עקיבא:
 - 2.2.1 אם הכרעיים ובני המעיים הם בתוך הגוף זה נראה כבישול.
 - 2.2.2 אלא תולים אותם לצלייה על שיפוד ליד קרבן הפסח.

משנה ב: המשך דיני צליית קרבן הפסח

אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא.

אמר רבי צדוק:

מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא. נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו. נטף מרטבו על החרס וחזר עליו, יטול את מקומו. נטף מרטבו על הסלת, יקמוץ את מקומו.

- 1 אין צולים את קרבן הפסח על שיפוד של מתכת.
- 2 אין צולים את הפסח על טס של מתכת ("אסכלה"), אלא אם כן:
 - 2.1 [האסכלה מנוקבת וחום האש עובר דרך החורים וצולה את הבשר.
 - 2.2 הבשר אינו נוגע באסכלה.]
- 3 רבי צדוק: ספור מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו לצלות את הפסח על האסכלה (המנוקבת).
- 4 אם הפסח נוגע בדפנות התנור והוא נצלה מהדופן, יש לקלוף את הבשר שנגע בתנור.
- 5 אם נטף רוטב על התנור ונצלה וחזר חזרה על הפסח, יקלוף מהבשר שעליו נפל הרוטב וישרוף אותו.
- 6 אם נטף הרוטב על הסולת הרוחתה, ונצלה מחמת הסולת, ייטול מלא קומץ מהסולת וישרוף אותו.

משנה ג: דין קרבן פסח שסכו אותו בשמן תרומה

סכו בשמן תרומה:

אם חבורת כהנים, יאכלו.

אם ישראל: אם חי הוא, ידחנו.

ואם צלי הוא, יקלוף את החיצון.

סכו בשמן של מעשר שני, לא יעשונו דמים על בני חבורה, שאין פודין מעשר שני בירושתים.

- 1 אם החבורה שנמנתה עליו היא חבורת כהנים, יאכלוהו רגיל.
- 2 אם המנויים הם ישראלים:
 - 2.1 אם סכו אותו קודם שנצלה, אפשר לשטוף את השמן מעליו.
 - 2.2 אם סכו אותו לאחר צלייתו, (בעודו חם), יש לקלוף את הקליפה החיצונית של הבשר.

כותרת נוספת: דין קרבן פסח שסכנו אותו בשמן של מעשר שני
 אין לחייב את החבורה שאוכלת את הקרבן במחיר השמן, כי אין פודים מעשר שני בירושלים.

משנה ד: קרבנות שמוקרבים בטומאה (ראה מושגים)

חמשה דברים באין בטמאה ואין נאכלין בטמאה:
העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וזבחי שלמי צבור, ושעירי ראשי חודשים.
הפסח שבא בטמאה,
נאכל בטמאה, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה.

1 קרבנות ציבור:

- 1.1 חמישה קרבנות ציבור מוקרבים אפילו בטומאה, אך אין נאכלים בטומאה:
 - 1.1.1 מנחת העומר שמקריבים ב-ט"ז בניסן.
 - 1.1.2 שתי הלחם שמביאים בחג השבועות.
 - 1.1.3 לחם הפנים.
 - 1.1.4 שני כבשי עצרת שבאים יחד עם לחם הפנים.
 - 1.1.5 שעירי ראשי חודשים ושאר המועדות.
- 1.2 במושג טומאה הכוונה שהכהנים טמאים או שכלי השרת טמאים.
- 2 קרבן פסח שבא בטומאה,
 - 2.1 נאכל בטומאה, שכל מטרת קרבן הפסח היא אכילתו.

משנה ה: קרבן פסח שנטמא בו הבשר או החלב

נטמא הבשר והחלב קים, אינו זורק את הדם.
נטמא החלב והבשר קים, זורק את הדם.
ובמקדשיו אינו כן,
אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קים, זורק את הדם.

1 אם נטמא הבשר, ולא נטמא החלב:

- 1.1 אין זורקים את הדם על המזבח.
- 1.2 אין אוכלים את הפסח.

2 אם נטמא החלב ולא נטמא הבשר:

- 2.1 זורקים את הדם על המזבח.
- 2.2 אוכלים את הבשר.
- 3 לגבי קרבנות אחרים:

אם נטמא הבשר ולא נטמא החלב:

- 3.1 זורקים את הדם על המזבח.
- 3.2 אין אוכלים את הבשר.

משנה ו: מתי עושים פסח ראשון ומתי פסח שני במקרה של טומאה ?

נטמא הקהל או רבו, או נטהו הכהנים טמאים והקהל פהורים, יעשה בטמאה.
נטמא מעוט הקהל, הפהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני.

- 1 מקריבים פסח ראשון במקרה של טומאה באחד מהאפשרויות הבאות:
 - 1.1 הקהל כולו או רובו טמא.
 - 1.2 הכהנים טמאים, אפילו אם הקהל טהור.
 - 1.3 כלי השרת טמאים.
- 2 אם נטמא מעוט הקהל:
 - 2.1 הטהורים עושים פסח ראשון.
 - 2.2 הטמאים עושים פסח שני.

משנה ז: קרבנות שהציץ מכפר עליהם

הפסח שנוזק דמו, ואחר כך נודע שהוא טמא, הציץ מרצה.
נטמא הגוף, אין הציץ מרצה,
מפני שאמר: הנייר ועושה פסח.
הציץ מרצה על טמאת הדם,
ואין הציץ מרצה על טמאת הגוף.
נטמא טמאת הטהום, הציץ מרצה.

- 1 קרבן הפסח שנוזק דמו על המזבח ואח"כ נודע שנטמא הבשר לאחר השחיטה:
 - 1.1 הציץ מכפר על הקרבן שיהיה כשר.
 - 1.2 מי שהקריב את הפסח פטור מפסח שני.

- 2 אם לאחר שנזרק דמו נודע שקודם לכן הבעלים היו טמאי מת ("נטמא הגוף"):
- 2.1 הציץ אינו מכפר, והמקריב חייב בפסח שני.
 - 3 המקריב קרבן פסח, או נזיר שהשלים את ימי נזירותו והביא קרבנותיו, ונודע להם:
 - 3.1 שקודם לכן נטמא הדם או בשר הקרבן, הציץ מכפר.
 - 3.2 שקודם לכן נטמא גופם בטומאת מת, הציץ אינו מכפר.
 - 3.3 שקודם לכן נטמא גופם בטומאת התהום (ראה מושגים), הציץ מכפר.

משנה ח: היכן שורפים את קרבן הפסח שנטמא או נפסל ב"נותר" ?

- נְטָמָא שְׁלַם או רְבוּ, שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ לְפָנֵי הַבֵּיָרָה מַעְצֵי הַמַּעְרָכָה.**
נְטָמָא מֵעוּטוֹ, וְהַנּוֹתֵר, שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּחִצְרוֹתֶיהֶן אוֹ עַל גּוֹתֵיהֶן מַעְצֵי עֲצָמָן.
הַצִּיקָנִין שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ לְפָנֵי הַבֵּיָרָה, בְּשִׁבִיל לְהַנּוֹת מַעְצֵי הַמַּעְרָכָה.
- 1 נטמא כולו או רובו, שורפים אותו בעצי המערכה בהר הבית.
 - 2 נטמא מיעוטו או נפסל כ"נותר" (שלא אכלוהו בזמן):
 - 2.1 אפשר לשרפו בכל העיר (ירושלים).
 - 2.2 מי ששורף אותו, משתמש בעצים הפרטיים שלו.
 - 2.3 לקמצנים ("ציקנים"), התיירו חכמים לשרוף בהר הבית בעצי המערכה.

משנה ט: זמן שריפת קרבן פסח שנטמא, או נטמאו הבעלים

- הַפֶּסַח נִשְׂרָף או נְטָמָא, יִשְׂרָף מִיָּד.**
נְטָמָא הַבְּעָלִים או נְטָמָא, תַּעֲבֹד צוֹרְתוֹ וְיִשְׂרָף בְּשֵׁשֶׁה עָשָׂר.
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר: אִפְּי זֶה יִשְׂרָף מִיָּד, לְפִי שְׂאִין לוֹ אוֹכְלִין.
- 1 קרבן פסח שיצא מחוץ לחומות ירושלים, או שנטמא, יישרף מיד.
 - 2 אם נטמאו הבעלים או שמתו:
 - 2.1 תנא קמא:
 - 2.1.1 משאירים את הקרבן בלילה כדי שתשתנה צורתו וגם יהיה נותר.
 - 2.1.2 יישרף רק ב- 16 בניסן.
 - 2.2 רבי יוחנן בן ברוקה (ואין הלכה כמותו): יישרף מיד.

משנה י: זמן שריפת הנותר בקרבן פסח

- הַעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִין, וְהַנּוֹתֵר, יִשְׂרָפוּ בְּשֵׁשֶׁה עָשָׂר.**
חַל טָשָׁה עָשָׂר לַהֲיֹוֹת בְּשַׁבָּת, יִשְׂרָפוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר,
לְפִי שְׂאִינָן דּוֹחִין לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב.
- 1 ב טז בניסן שורפים את:
 - 1.1 העצמות (שיש בהם מוח הראוי לאכילה).
 - 1.2 הגידים (גיד הנשה הסמוך לבשר).
 - 1.3 בשר הקרבן שנותר.
 - 2 חל טז בניסן בשבת:
 - 2.1 יישרף הנותר ב- יז בניסן.
 - 2.2 מצוות שריפת הנותר לא דוחה שבת ויו"ט.

משנה יא: מהם החלקים הנאכלים בגדי של קרבן פסח ?

- כָּל הַנְּאָכֵל בְּשׁוֹר הַגְּדוֹל, יֹאכַל בְּגַדֵי הָרֶךְ,**
וְרֹאשֵׁי כְּנָפִים וְהַסְּחוּסִים.
- הַשׁוֹבֵר אֶת הַעֵצָם בְּפֶסַח הַטְּהוֹר, הָרִי זֶה לֹקֵה אַרְבָּעִים.**
אֶכָּל הַמּוֹתֵר בְּטְהוֹר וְהַשׁוֹבֵר בְּטָמָא, אֵינוֹ לֹקֵה אֶת הָאֲרָבָעִים.
- 1 כל מה שניתן להיאכל בשור מבוגר נחשב כאוכל גם בגדי צעיר, וזה:
 - 1.1 ראשי הכנפיים.
 - 1.2 הסחוסים (תנוכי האוזניים, החזה, הצלעות הקטנות).

כותרת נוספת: דין שבירת עצם ודין נותר

- 1 השובר עצם בקרבן טהור חייב מלקות.
- 2 המותר בשר בקרבן פסח, אינו לוקה.
- 3 השובר עצם בקרבן טמא פטור מלקות.

משנה יב: אבר מקרבן פסח שיצא חוץ למחיצתו

**אָבֵר שֶׁיֵּצֵא מִקְצָתוֹ,
חוֹתֵךְ עַד שְׁמוֹנֵי עֶשְׂרִים,
וְקוֹלֵף עַד שְׁמוֹנֵי לִפְרָק,
וְחוֹתֵךְ.
וּבְמִקְדָּשֵׁינוּ,
קוֹצֵץ בְּקוֹפֵיץ,
שָׂאִין בּוֹ מִשּׁוֹם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.
מִן הָאֵגֶף וְלִפְנֵים, כָּל־פְּנִים,
מִן הָאֵגֶף וְלַחוּץ, כָּל־חוּץ.
הַחֲלוּנוֹת, וְעוֹבֵי הַחוּמָה, כָּל־פְּנִים.**

- 1 אבר מן הפסח שיצא מקצתו מחוץ לחומת ירושלים או חוץ למקום חבורתו:
 - 1.1 חותך את הבשר שיצא עד העצם.
 - 1.2 את שאר הבשר קולף עד הפרק של אותו עצם.
 - 1.3 וחותך את העצם שיצא.
 - 1.4 את הבשר שלא יצא אוכל ושאר הבשר והעצם טעון שריפה.
- 2 שאר קודשים שיצאו חוץ לירושלים:
 - 2.1 חותך את החלק שיצא בקופיץ (סכין גדולה).
 - 2.2 אין בשאר הקודשים את האיסור של שבירת עצם.
- 3 ממקום שהדלת/ שער בחומה נסגר עליו ולפנים החומה, נקרא פנים החומה.
- 4 מחוץ לסגירת הדלת/ שער נקרא חוץ לחומה.
- 5 החלונות שבחומת ירושלים ועובי החומה נחשבים כפנים ירושלים.
- 6 החלונות ועובי הכתלים שבבית נחשבים כפנים לעניין אכילת הפסח.

משנה יג: כיצד נוהגות 2 חבורות היושבות בבית אחד וכל אחת אוכלת את פסחה ?

**שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבֵית אֶחָד,
אֵלוֹ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הִלָּף וְאוֹכְלִין, וְאֵלוֹ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הִלָּף וְאוֹכְלִין,
וְהַמַּחֵם בְּאַמְצָע.
וּכְשֶׁהִשְׁמַטְשׁ עוֹמֵד לְמוֹזַג,
קוֹפֵץ אֶת פִּי
וּמְחַזֵּר אֶת פְּנָיו,
עַד שֶׁמִּנֵּי אֶצֶל חֲבוּרָתוֹ, וְאוֹכֵל.
וְהַפְּלָה, הוֹפְכֵת פְּנֵיהָ וְאוֹכֵלֶת.**

- 1 האנשים בכל חבורה יכולים לכוון פניהם לכל כיוון שירצו, ואינם חייבים לכוון פניהם זה לזה.
- 2 מותר להשתמש במיחם אחד שנמצא בין 2 החבורות.
- 3 כיצד על השמש המוזג ל-2 החבורות להתנהג בשעת אכילת הפסח ?
 - 3.1 סוגר את פיו ולא אוכל (אפילו מה שבפיו) כשהוא משמש את החבורה שאינה חבורתו.
 - 3.2 עליו לכוון פניו אל החבורה שאליה הוא משתייך.
 - 3.3 הוא ממשיך לאכול רק כאשר הוא חוזר לשרת את חבורתו.
- 4 כלה שאכלה מקצת הארוחה בכיוון מסוים, יכולה לכוון פניה לצד אחר בהמשך הארוחה.

פרק ח

הנושאים העקריים בפרק:

אשה הנמצאת בבית בעלה וכן עבד או יתום שעשוי אנשים שחטו עבורם קרבן פסח, האומר לאחר לשחוט עבורו קרבן פסח, כללים בהתמנות על הפסח, דין זב או זבה שרק בערב פסח יהיו טהורים, דין חבורת נשים, עבדים וקטנים, דין אונן בערב פסח ודין גר שהתגייר בערב פסח.

מושגים:

זב שראה ראיה אחת: דינו כבעל קרי שטמא עד הערב.
זב שראה שתי ראיות: ראה שתי ראיות ביום אחד או ביומיים רצופים, מונה שבעה ימים נקיים, מובל ביום השביעי ואוכל קודשים בערב.
זב שראה שלוש ראיות ביום אחד, ביומיים או בשלושה ימים רצופים מונה שבעה ימים נקיים רצופים, מובל ביום השביעי, ומביא קרבנו ביום השמיני.
זבה: אשה שראתה דם ב-11 הימים שבין סוף הנידה הקודמת לתחילת הנידה הבאה, חלים עליה דיני זיבה. סוף הנידה הקודמת נגמרים מדאורייתא 7 ימים לאחר שהתחילה לראות דם. מהיום השמיני מתחילים ימי זיבה, וחלים עליה דיני זיבה. אם ראתה בימי הזיבה דם יום אחד, נקראת "שומרת יום כנגד יום". צריכה לשמור יום אחד נקי, ומובלת ביום הזה, ואם לא ראתה בו דם טהורה בערב. אם ראתה דם יומיים רצופים גם כן נקראת "שומרת יום כנגד יום". צריכה לשמור את היום השלישי נקי, ומובלת בו. ואם לא ראתה בו דם, טהורה בערב. אם ראתה דם

3 ימים רצופים נקראת "זבה גמורה". צריכה לספרו 7 ימים נקיים. ביום השביעי טובלת וביום השמיני מביאה את קרבנה.

אונן: מי שמח לו מת שהוא חייב להתאבל עליו, כל יום המיתה הוא אונן מדאורייתא. בלילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן. כמו כן, מי שעמעע שמועה שמת בעבר אחד מקרוביו שהוא חייב להתאבל עליו, נחשב לאונן מדרבנן ביום שמעו.

ליקוט עצמות: הייתה תקופה שבה קברו את המת תחילה בקבר עראי ואח"כ (לאחר שנה בדרך כלל) היו אוספים את העצמות וקוברים אותם בקבר קבוע. ביום ליקוט העצמות של אביו או אמו, הבנים נחשבים אוננים מדרבנן.

משנה א: אדם שעשני אנשים שחטו עבורו קרבן פסח

הָאִשָּׁה בְּזִמְן שֶׁהָיָא בְּבֵית בַּעֲלָהּ, שֶׁחָטַם עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ וְשָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ, תֹּאכַל מִשָּׁל בַּעֲלָהּ.

הַלֵּכָה רְגַל רֵאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת בְּבֵית אָבִיהָ,

שֶׁחָטַט עָלֶיהָ אָבִיהָ וְשָׁחַט עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ, תֹּאכַל בְּמָקוֹם שֶׁהָיָא רוֹצֶה.

יְתוֹם שֶׁשָּׁחַטְמוּ עָלָיו אֶפְסָרוּפְסִים, יֹאכַל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה.

עַבְדֵּי שָׁל שְׁנֵי שְׁתַּפִּיּוֹ, לֹא יֹאכַל מִשָּׁל שְׁנֵיהֶן.

מִי שֶׁחָצִיּוֹ עַבְדֵּי וְחָצִיּוֹ בֶן חוֹרִין, לֹא יֹאכַל מִשָּׁל רְבוֹ.

1 אשה שגם אביה וגם בעלה שחטו עבורה את הפסח:

1.1 אם לא גילתה דעתה שרוצה ללכת לבית אביה, תאכל משל בעלה.

1.2 אם ברגל הראשון אחר החתונה הלכה לאכול בבית אביה:

תאכל במקום שהיא אומרת שהיא רוצה.

2 יתום ששחטו עבורו שני אפוסרופוסים, יאכל במקום שהוא רוצה.

3 עבד כנעני של שני שותפים ששניהם שחטו עבורו את הפסח:

3.1 אם שני השותפים מקפידים שלא ייהנו זה מזה, העבד אינו יכול לאכול מפסחו של אף אחד.

3.2 אם שני השותפים אינם מקפידים אחד על השני, יאכל היכן שירצה.

4 מי שחציו עבד וחציו בן חורין (כגון 2 שותפים בעבד שאחד מהם שיחררו),

לא יאכל משל רבו (יש להניח שרבו לא חישוב את חלק החירות של העבד על פסחו).

משנה ב: האומר לעבדו לשחוט עבורו קרבן פסח ולא ברור אם התכוון לגדי או לטלה

הָאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ: "צֵא וְשָׁחַט עָלַי אֶת הַפֶּסַח",

שָׁחַט גְּדִי, יֹאכַל. שָׁחַט טֹלָה, יֹאכַל.

שָׁחַט גְּדִי וְטֹלָה, יֹאכַל מִן הָרֵאשׁוֹן.

שָׁכַח מָה אָמַר לוֹ רְבוֹ, כִּיֵּצֵד יַעֲנֶה ?

יַשְׁחוֹט טֹלָה וְגָדִי וַיֹּאמֶר:

אִם גְּדִי אָמַר לִי רְבִי, גְּדִי שָׁחַט וְטֹלָה שָׁחַט.

וְאִם טֹלָה אָמַר לִי רְבִי, הַטֹּלָה שָׁחַט וְגָדִי שָׁחַט.

שָׁכַח רְבוֹ מָה אָמַר לוֹ, שְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׁחִיטָה,

וְכַסּוּרֵין מַלְעָעוֹת פֶּסַח שְׁנֵי.

1 אם האדון לא פרש מה לשחוט:

1.1 אם העבד שחט גדי, יאכל האדון גדי. שחט טלה, יאכל האדון טלה.

1.2 אם שחט העבד גם גדי וגם טלה, יאכל העבד את מה ששחט ראשונה.

2 אם פרש האדון מה לשחוט, ושכח העבד ולא שכח האדון:

2.1 ישחט גם גדי וגם טלה ויתנה ויאמר:

2.1.1 "אם גדי אמר לי רבי, הרי גדי שלו וטלה שלי".

2.1.2 "אם טלה אמר לי רבי, הרי טלה שלו וגדי שלי".

2.1.3 לאחר שיברר אצל האדון מה ביקש לשחוט, ייתן לאדון את פסחו וייקח לעצמו את הפסח האחר.

3 אם שכח העבד (ועשה כתנאי כנדרש), וגם האדון שכח מה ביקש:

3.1 גם הטלה וגם הגדי, ירעו עד שיסתאבו, ויצאו לבית השחיטה.

3.2 לגבי חיוב בפסח שני:

3.2.1 אם האדון שכח לאחר זריקת הדם (של פסח ראשון), שניהם פטורים מפסח שני.

3.2.2 אם האדון שכח לפני זריקת הדם, שניהם חייבים בפסח שני (לא היו ראויים לקיים פסח ראשון).

משנה ג: האומר לבניו הרני שחוט את הפסח על מי שיעלה ראשון לירושלים

הָאוֹמֵר לְבָנָיו: הֲרִינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל מִי שְׁיַעֲלֶה מִמֶּם רֵאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם,

כִּיֵּין שְׁהִכְנִיס רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹ וְרְבוֹ, וְכֵה בְּחֻלְקוֹ וּמוֹכֶה אֶת אָחִיו עִמוֹ.

לְעוֹלָם נִמְנִין עָלָיו, עַד שְׁיִהְיֶה בּוֹ כְּזֵית לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

נִמְנִין וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ, עַד שְׁיַשְׁחוֹטוּ.

רְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד שְׁיִזְרֹק עָלָיו אֶת הַדָּם.

- 1 הבן שהכניס ראשו ורובו ראשון לירושלים, זכה בפסח.
2 מי שזכה בפסח מזכה גם את שאר אחיו עמו.

כותרת נוספת: כללים בהתמנות על הפסח

- 1 כל עוד נשאר לכל מנוי יותר מכזית מקרבן הפסח, אפשר לצרף מנויים נוספים.
2 עד מתי אפשר להימנות על הפסח? וכן למשוך את ידיהם ממנו?
2.1 תנא קמא: עד שעת השחיטה.
2.2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו):
2.2.1 להימנות אפשר עד שחיטה.
2.2.2 למשוך ידיהם ממנו עד זריקת הדם.

משנה ד: אחד מבני החבורה שמינה אחרים בחלקו בקרבן פסח שלא מדעת שאר בני החבורה

הַמְמַנֶּה עִמּוֹ אַחֵרִים בְּחֻלְקוֹ,

רְשָׁאִין בְּנֵי חֲבוּרָה לְמַן לֹא אֵת נְשֻׁלוֹ,

וְהוּא אוֹכֵל מְשֻׁלוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין מְשֻׁלְהֶן.

יכולים בני החבורה לומר לזה שמינה אחרים:

- 1 קח את חלקך ותקים לך חבורה נפרדת עם אלה שמינית אותם.
2 הם אוכלים בחבורתם, והוא אוכל עם האחרים שמינה בחלק הפסח שלו.

משנה ה: דין זב או זבה שרק בערב פסח יהיו טהורים

זָב שֶׁרָאָה שְׁתֵּי רֵאיוֹת, שׁוֹחֲטִין עָלָיו בְּשַׁבְּעֵי.

רָאָה נְשֻׁלָּע, שׁוֹחֲטִין עָלָיו בְּשִׁמְיֵי נְשֻׁלוֹ.

שׁוֹמֵרֵת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בְּשִׁנֵּי נְשֻׁלָּה.

רָאָתָה שְׁנֵי יָמִים, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בְּשַׁלְּשֵׁי.

וְהִזְבָּה, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בְּשִׁמְיֵי.

1 שוחטים את הפסח עבור זב או זבה במקרים הבאים:

- 1.1 זב שראה שתי ראיות (ראה מושגים), ויום השביעי לטהרתו הוא ערב פסח.
1.2 זב שראה שלוש ראיות (ראה מושגים), ויום השמיני שלו הוא ערב פסח (אף שלא הביא עדיין את קרבנו).
1.3 שומרת יום כנגד יום (ראה מושגים):
1.3.1 אם ראתה יום אחד בלבד וערב פסח חל ביום השני.
1.3.2 אם ראתה שני ימים רצופים וערב פסח חל ביום השלישי.
1.4 זבה גמורה שערב פסח חל ביום השמיני לטהרתה (אף שלא הביאה עדיין את קרבנה).

משנה ו: אנשים שאפשר למנות אותם על קרבן פסח ובלבד שלא יהיו המנויים היחידים

הָאוֹנָן,

וְהַמְפַקֵּחַ אֶת הַגָּל,

וְכֵן מִי שֶׁהִבְטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים,

וְהַחֹלֵה וְהַזֶּקֶן שֶׁהֵן יְכוּלִין לְאָכֹל פִּזְתָּהּ,

שׁוֹחֲטִין עָלֶיהֶן.

עַל פְּלוֹן, אִין שׁוֹחֲטִין עָלֶיהֶן בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ, שְׁמָא יִבְיֵאוּ אֶת הַפֶּסַח לִידֵי פְּסוּל.

לְפִיכָף אִם אָרַע בְּהֵן פְּסוּל, פְּטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי,

חוּץ מִן הַמְפַקֵּחַ בְּגַל שֶׁהוּא טָמֵא מִתְחַלְתּוֹ.

1 אנשים אלו:

- מי שאונן (ראה מושגים) בערב פסח.
 - המפנה גל אבנים כדי לבדוק אם יש אדם חי או מת מתחתו (ואולי יטמא ע"י המת).
 - מי שהבטיחו לו להוציאו מבית האסורים בערב פסח (ואולי לא יקימו את ההבטחה).
 - חולה וזקן שיכולים לאכול כזית מהפסח.
- שוחטים עבורם את הפסח (יחד עם בני חבורה אחרים).
2 אם החבורה כולה מורכבת מאנשים הנ"ל:
2.1 אין שוחטים עליהם את הפסח.
2.2 חוששים שמה לא יהיה בהם אפילו אחד שיוכל לעשות את הפסח.
3 אם שחטו עליהם יחד עם חבורת אחרים וארע לאחד מהם פסול ולא יכול לאכול את הפסח:
3.1 הוא פטור מלעשות פסח שני (בשעת השחיטה היה ראוי לאכול את הפסח).
3.2 המפנה גל אבנים, ומצא אדם מת, חייב בפסח שני (כיון שנטמא כשהאחיל על המת).

משנה ז: האם שוחטים פסח עבור אדם יחיד, או עבור אנשים שאינם יכולים לאכול כזית ?

**אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה.
ורבי יוסי מתיר.**

אפילו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהן.

ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים.

- 1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): אין שוחטים עבור יחיד.
- 2 רבי יוסי: שוחטים אפילו עבור אדם אחד בלבד, אם הוא יכול לאכול את כולו.
- 3 אין שוחטים פסח עבור חבורה (אפילו הם מאה), כשאין כל אחד מהם יכול לאכול כזית.

כותרת נוספת: דין חבורת נשים, עבדים וקטנים

- 1 אין עושים חבורה שמורכבת מנשים ועבדים (מפני הפריצות).
- 2 אין עושים חבורה שמורכבת מעבדים וקטנים (מפני הפריצות).
- 3 אין עושים חבורה שכולה קטנים (אינם בעלי דעת).
- 4 אפשר לעשות חבורה שכולה נשים או שכולה עבדים.

משנה ח: דין אונן בערב פסח ודין גר שהתגייר בערב פסח

אונן טובל ואוכל את פסחו לערב,

אבל לא בקדשים.

השומע על מחו,

והמלקט לו עצמות,

טובל ואוכל בקדשים.

גר שנתגייר בערב פסח,

בית שמאי אומרים: טובל ואוכל את פסחו לערב.

ובית הלל אומרים: הפורש מן הערלה, כפורש מן הקבר.

1 אונן בערב פסח:

- 1.1 טובל בערב ואוכל מן הפסח (בקרבן פסח לא גזרו שלא יוכל ממנו בלילה).
- 1.2 אינו טובל ואינו אוכל בשאר הקודשים (גזירת חכמים).
- 2 השומע בערב פסח, שמת לו מת בעבר שחייב להתאבל עליו, טובל ואוכל בערב גם משאר הקודשים.
- 3 מי שלקטו עבורו בערב פסח את עצמות אביו או אמו, טובל ואוכל בערב גם משאר הקודשים.
- 4 גר שנתגייר בערב פסח (מל וטבל):
 - 4.1 בית שמאי: טובל (פעם נוספת לצורך אכילת קודשים) ואוכל מן הפסח.
 - 4.2 בית הלל:
 - 4.2.1 לאחר המילה דינו כנוגע במת, וטמא שבעה ימים.
 - 4.2.2 אינו אוכל מן הפסח.

פרק ט

הנושאים העקריים בפרק:

דיני פסח שני, ההבדלים בין פסח ראשון לפסח שני, ההבדל בין פסח מצרים לפסח דורות, דין קרבן שניתן כתמורה לקרבן פסח, מי שהקדיש לפסחו כשבה או כבש בן שנתיים, נתערב קרבן פסח בקרבנות אחרים, אבד קרבן הפסח ולקחו אחר במקומו ואח"כ נמצא הראשון, שתי חבורות שנתערבו פסחיהם.

מושגים:

ראה מושגים בתחילת פרק ג.

פסח הבא בטומאה:

משנה א: דיני פסח שני

מי שהיה טמא או בדרך רחוקה, ולא עשה את הראשון, יעשה את השני.

שנג או נאנס, ולא עשה את הראשון, יעשה את השני.

אם פן, למה נאמר: "טמא" או שהיה "בדרך רחוקה" ?

שאילו פטורין מן הקרת, ואלו חביבין בהקרת.

- 1 מי שהיה בערב פסח, טמא או שהיה בדרך רחוקה, ולא עשה את הפסח הראשון: יעשה פסח שני.
- 2 מי שלא עשה פסח ראשון בשגגה או שנאנס:
 - 2.1 יעשה פסח שני.
 - 3 אם שוגג ואנוס עושים פסח שני למה מפרטים גם טמא ודרך רחוקה ?
 - 3.1 טמא או דרך רחוקה פטורים מכרת, אם לא עשו פסח שני.
 - 3.2 שוגג או נאנס חייבים כרת, אם הזידו ולא עשו פסח שני.

משנה ב: מהי דרך רחוקה שפוטרת מפסח שני ?

- איזו היא דרך רחוקה ? מן המודיעים ולחוי, וכמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מאסקפת העננה ולחוי.**
אמר רבי יוסי: לפיכך נקוד על "ה" לומר: לא מפני שרחוקה ודאי, אלא מאסקפת העננה ולחוי.
 1 רבי עקיבא: מרחק מירושלים בכל הכיוונים, כמו המרחק מירושלים למודיעין.
 2 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): מי שלא יכול להיכנס לעזרה מחמת קושי כל שהוא.
 3 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו):
 3.1 יש נקוד על האות 'ה' של המלה "רחוקה", לומר שאין הכוונה רק לריחוק פיזי.
 3.2 אלא מי שלא יכול להיכנס לעזרה מסיבה כל שהיא, ואפילו הוא מחוי לאיסקופת העזרה.

משנה ג: השווה והשוונה בין פסח ראשון לפסח שני

מה בין פסח ראשון לשני ?

הראשון אסור ב"כל יראה" ו"כל ימצא", והשני, מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה טעון הלל בעשייתו, ונאכלין צלי על מצות ומרורים, ורוחין את השבת.

1 השונה:

1.1 פסח ראשון אסור בכל יראה ובכל ימצא, ובפסח שני מותר שיהיה חמץ בבית.

1.2 בפסח ראשון אומרים הלל בשעת אכילתו, ובפסח שני לא.

2 השווה:

2.1 בשניהם אומרים הלל בשעת שחיטה.

2.2 בשניהם אוכלים את הפסח כשהוא צלוי, יחד עם מצה ומרור.

2.3 בשניהם קרבן הפסח דוחה את השבת.

משנה ד: דין זבים וזבות, נידות וילדות, כאשר קרבן פסח בא בטומאה (ראה מושגים)

הפסח שניבא בטמאה,

לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות וילדות.

ואם אכלו, פטורים מכרת.

רבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש.

1 אינם אוכלים מקרבן פסח.

2 אם אכלו פטורים מכרת.

3 לגבי ביאת מקדש:

3.1 תנא קמא: אינם מותרים להיכנס למקדש, ואם נכנסו חייבים כרת.

3.2 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): פטורים מחיוב כרת.

משנה ה: ההבדל בין פסח מצרים לפסח דורות

מה בין פסח מצרים לפסח דורות ?

פסח מצרים מקחו מבצעוור,

וטעון ה'אה באגדת אזוב, על המשקוף ועל שתי מזוזות,

ונאכל בחפזון, בלילה אחד,

ופסח דורות נוהג כל שבעה.

1 בפסח מצרים יעדו את הבהמה לקרבן בעשור לחודש, בפסח דורות לא.

2 בפסח מצרים מזים באגודה אזוב טבולה בדם, על המשקוף ועל שתי המזוזות, ובפסח דורות לא.

3 פסח מצרים נאכל בחיפזון, ופסח דורות לא.

4 פסח מצרים נוהג יום אחד, ופסח דורות 7 ימים.

משנה ו: דין בהמה שניתנה כתמורה לקרבן פסח

אמר רבי יהושע:

שמעתי שתמורת הפסח קרבה, ותמורת הפסח אינה קרבה,

ואין לי לפרש.

אמר רבי עקיבא: אני אפרש:

הפסח שנמצא קדם שחיטת הפסח,

ירעה עד שיסתאב, וימכר, ויקח בדמיו שלמים,

וכן תמורתו.

אחר שחיטת הפסח,

קרב שלמים,

וכן תמורתו.

1 רבי יהושע:

- 1.1 יש בהמה שהיא תמורה לקרבן פסח שקרבה על המזבח, ויש תמורה שאינה קרבה.
- 1.2 איני יודע איזו קרבה ואיזו אינה קרבה.
- 2 רבי עקיבא: מפרש דבריו של רבי יהושע באופן הבא:
 - 2.1 מי שאבד פסחו והפריש קרבן אחר תחתיו, ונמצא הראשון לפני השחיטה:
 - 2.1.1 הפסח שנמצא ירעה עד שיסתאב, יימכר ויקנה בדמיו שלמים.
 - 2.1.2 אם המיר את הפסח שנמצא בבהמת חולין, גם היא תרעה עד שתסתאב ויקנה בדמיה שלמים.
 - 2.2 אם נמצא הראשון לאחר השחיטה:
 - 2.2.1 הפסח שנמצא קרב על המזבח כקרבן שלמים.
 - 2.2.2 אם המיר את הפסח שנמצא בבהמת חולין, גם היא תקרב שלמים.

משנה ז: מי שהקדיש לפסחו כשבה או כבש בן שנתיים (במקום כבש בן שנה)

**הַמְפָּרֵישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ, אוּ זְכָר בֶּן שְׁנַיִם שָׁנִים,
יִרְעָה עַד שְׁשִׁיטָאָב,
וְיִמְכַר, וְיִפְלוּ דָמָיו לַנְּדָבָה.**

הַמְפָּרֵישׁ פִּסְחוֹ וְמָת,

**לֹא יִבְיָאוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו לְשֵׁם פֶּסַח,
אֶלָּא לְשֵׁם שְׁלָמִים.**

- 1 ירעה עד שיפול בו מום.
 - 2 יימכר ודמיו יינתנו למקדש לצורך עולות נדבה.
- כותרת נוספת: אם יש לבהמה המיועדת לפסח רק מנוי אחד ומת**
- 1 בנו של המפריש לא יקריב אותו לשם פסח.
 - 2 בנו יקריב אותו כשלמים.

משנה ח: אם נתערב קרבן פסח בקרבנות אחרים, מה דין התערובת ?

הַפֶּסַח שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּזָבָחִים,

כִּלְוֵי יָרְעוּ עַד שְׁשִׁיטָאָב, וְיִמְכְּרוּ,

**וְיִבְיָא בְּדָמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מִמֵּין זֶה, וּבְדָמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מִמֵּין זֶה,
וְיִפְסִיד הַמּוֹתֵר מִבֵּיתוֹ.**

נִתְעַרְבַּ בְּזָבָחוֹת,

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם חֲבוּרָת פְּהָיִים, יֹאכְלוּ.

- 1 אם נתערב בקרבנות מסוגים שונים:
 - 1.1 ירעו כולם עד שיסתאבו. וימכרו.
 - 1.2 במחיר שיקבל עבור הבהמה היקרה ביותר יש לרכוש תחליף לכל אחד מהקרבנות שנתערבו.
 - 1.3 את ההפסד שיש לו, יביא משלו.
- 2 אם נתערב הפסח בבכורות:
 - 2.1 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו): אם זו חבורת כהנים, יקריבו את כולם בערב פסח, ויאמרו:
 - 2.1.1 בהמה שהיא פסח תקרב לשם פסח.
 - 2.1.2 בהמה שהיא בכור תקרב לשם בכור.
 - 2.2 יאכלו את כל הבהמות עד חצות הלילה.

משנה ט: חבורה שעלחו אחד מהם לחפש את בהמת הפסח שאבדה, מצאה ושחטה. וגם הם שחטו

פסח חדש.

**חֲבוּרָה שֶׁאֲבָד פִּסְחָהּ, וְאִמְרָה לְאַחַד: "צֵא וּבְקַשׁ וְשַׁחַט עֲלֵינוּ", וְהִלֵּךְ וּמָצָא וְשַׁחַט, וְהֵם לִקְחוּ וְשַׁחְטוּ,
אִם שָׁלוּ וְשַׁחַט רֵאשׁוֹן,**

הוּא אוֹכֵל מִשָּׁלוֹ, וְהֵם אוֹכְלִים עִמּוֹ מִשָּׁלוֹ,

וְאִם שָׁלְהֵן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן,

הֵם אוֹכְלֵי מִשָּׁלְהֵן, וְהוּא אוֹכֵל מִשָּׁלוֹ.

וְאִם אֵינוּ יוֹדְעֵי אֵיזָה מֵהֵן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן, אוּ שֶׁשַּׁחְטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַד,

הוּא אוֹכֵל מִשָּׁלוֹ, וְהֵם אֵינָם אוֹכְלִים עִמּוֹ,

וְשָׁלְהֵן יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֹפָה,

וּפְסוּדֵיהֶן מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי.

אָמַר לֵהֵן: "אִם אִמְרַתִּי, צֵאוּ וְשַׁחְטוּ עֲלֵי."

הִלֵּךְ וּמָצָא וְשַׁחַט, וְהֵן לִקְחוּ וְשַׁחְטוּ.

אִם שָׁלְהֵן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן,

הֵן אוֹכְלֵי מִשָּׁלְהֵן, וְהוּא אוֹכֵל עִמָּהֶן.

וְאִם שָׁלוּ וְשַׁחַט רֵאשׁוֹן,

**הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן.
ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון, או שנשחטו שניהם כאחד,
הן אוכלין משלהן, והוא אינו אוכל עמהן,
ושלו יצא לבית השריפה,
ופטור מלעשות פסח שני.
אמר להן ואמרו לו,
אוכלין פלם מן הראשון.
ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון,
שניהן יוצאין לבית השריפה.
לא אמר להן ולא אמרו לו,
אינו אחראין זה לזה.**

- 1 אם הפסח שמצא השליח נשחט ראשון:
 - 1.1 הוא והם אוכלים מהפסח שלו.
 - 1.2 הפסח שלהם יישרף.
- 2 אם שלהם נשחט ראשון:
 - 2.1 הם אוכלים משלהם.
 - 2.2 הוא אוכל מהפסח שמצא.
- 3 אם אינם יודעים של מי נשחט ראשון, או שנשחטו שני הפסחים באותו זמן:
 - 3.1 הוא אוכל מהפסח שמצא.
 - 3.2 הם אינם אוכלים לא משלהם ולא משלו.
 - 3.3 הפסח שלהם יוצא לבית השריפה.
 - 3.4 הם פטורים מלעשות פסח שני (חסרה רק ידיעה אבל הפסח נשחט לשמם).
- 4 אם כשיצא לחפש את הפסח אמר להם שאם לא יחזור ייקחו פסח אחר וישחטו גם עבורו:
 - 5 אם הוא מצא את הפסח ושחטו, וגם הם שחטו פסח אחר:
 - 5.1 אם שלהם נשחט ראשון, הם והוא אוכלים משלהם.
 - 5.2 אם הפסח שמצא השליח נשחט ראשון:
 - 5.2.1 הוא אוכל משלו.
 - 5.2.2 הם אוכלים משלהם.
 - 5.3 אם אינם יודעים של מי נשחט ראשון, או שנשחטו שני הפסחים באותו זמן:
 - 5.3.1 הם אוכלים משלהם.
 - 5.3.2 הוא אינו אוכל משלהם, ואינו אוכל משלו.
 - 5.3.3 הפסח שלו יוצא לבית השריפה.
 - 5.3.4 פטור מלעשות פסח שני.
- 6 אם אמר להם שאם לא יחזור ישחטו פסח אחר גם עבורו, וגם הם אמרו לו שישחט את הפסח שימצא עבורם:
 - 6.1 הוא והם אוכלים מהפסח שנשחט ראשונה.
 - 6.2 אם אינם יודעים של מי נשחט ראשון, או שנשחטו שני הפסחים באותו זמן:
 - 6.2.1 שני הפסחים יוצאים לבית השריפה.
 - 6.2.2 הם והוא פטורים מלעשות פסח שני.
 - 7 יצא ביוזמתו ולא אמר כלום, ומצא את הפסח ושחטו, וגם הם לקחו פסח אחר ושחטו אותו:
 - 7.1 הוא אוכל משלו.
 - 7.2 והם אוכלים משלהם.

משנה י': שתי חברות שנתערבו פסחיהם, כיצד ינהגו ?

**שתי חברות שנתערבו פסחיהן,
אלו מונשכין להם אחד ואלו מונשכין להן אחד,
אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו,
וכך הם אומרים:
"אם שלנו הוא הפסח הזה, ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו,
ואם שלך הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך".**

**וכן חמש חברות של חמשה חמשה, ושל עשרה עשרה,
מונשכין להן אחד מכל חבורה וחבורה, וכן הם אומרים.**

- 1 כל חבורה לוקחת פסח אחד.
- 2 כל חבורה שולחת נציג אחד לחבורה השנייה.

- 3 כל חבורה אומרת לנציג של החבורה השנייה שנמצא אצלה:
 3.1 "אם הפסח שאצלנו הוא שלנו, תבטל את המינוי שלך בפסח שלך ותצטרף אלינו".
 3.2 "אם הפסח שאצלנו הוא שלך, אנחנו מבטלים את המינוי שלנו ומצטרפים אליך".
כותרת נוספת: בצורה דומה עושים גם חמש חבורות של חמישה אנשים או עשר חבורות של עשרה אנשים

משנה יא: שנים שנתערבו פסחיהם ועל כל פסח מוני רק אחד. כיצד ינהגו ?

- שנים שנתערבו פסחיהם,
 זה מושך לו אחד, וזה מושך לו אחד,
 זה מסנה עמו אחד מן השוק, וזה מסנה עמו אחד מן השוק,
 זה בא אצל זה, וזה בא אצל זה,
 וכך הם אומרים:
 "אם שלי הוא פסח זה,
 ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי.
 ואם שלך הוא פסח זה,
 ידי משוכות משלי ונמנתי על שלך".**
- 1 כל אחד מושך לו פסח אחד.
 2 כל אחד מהם ממנה עמו אחד מהשוק.
 3 מכל זוג, המנוי המקורי עובר לזוג השני.
 4 וכך אומר כל אחד מהמנויים המקוריים לחברו מהשוק:
 4.1 "אם הפסח שלנו כעת הוא הפסח המקורי שלי".
 "משוך ידיך מהפסח שנמנית עם חברך ותימנה על הפסח שלי".
 4.2 "אם הפסח שלנו כעת הוא של חברך ונמנית עליו כראוי",
 "אני מסתלק מהמנוי של הפסח שלי ואתמנה אתך על הפסח שלך".

פרק י

הנושאים העיקריים בפרק: דיני ליל הסדר

מושגים:

- פגול:** העושה אחת מ- 4 מלאכות הקשורות להקרבת הקרבן (שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם למזבח, זריקת הדם על המזבח), במחשבה לאכול את הבשר לאחר הזמן המיועד לאכילתו, או לזרוק את הדם או להקריב את האימורים שלא בזמנם, פוסל את הקרבן ועושהו "פיגול".
ברכת השיר: שתי דעות נאמרו לגבי מהותה של ברכה זו. יש אומרים שהכוונה לקמט: "יהללך ה' אלוקינו כל מעשיך וכו'", שבה מסיימים את אמירת ההלל בכל פעם שאומרים אותו, וחותרים ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות. ויש אומרים שהכוונה להפילת "נשמת כל חי" שאומרים אותה בשבתות אחרי פסוקי דומרה.
תמחוי: זה כינוי לקערת צדקה שהיו מחלקים ממנה כל יום אוכל לעניים אורחים העוברים ממקום למקום.

משנה א: דיני סדר ליל הפסח

- ערבי פסחים סמוך למנחה, לא יאכל אדם עד שתחשך.
 ואפלו עני שבישך אל, לא יאכל עד שישב.
 ולא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי.**
- 1 בערב פסח, מזמן של חצי שעה לפני מנחה קטנה, לא יתחיל לאכול, כדי שיאכל מצה בערב לתיאבון.
 2 יש לאכול בהסיבה בליל הסדר, ואפילו עני שבישראל.
 3 עני המתפרנס מהתמחוי (ראה מושגים) לא יפחתו לו גבאי צדקה פחות מ- 4 כוסות של יין.

משנה ב: סדר הברכות בכוס של קידוש

- מָנוּגוּ לוֹ כּוֹס רְאֵשׁוֹן,
 בֵּית שְׁמַאי אומרים: מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן.
 וּבֵית הַלַּל אומרים: מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם.**
- 1 בית שמאי (ואין הלכה כמותם):
 מברך תחילה על היום ("אשר בחר בנו...") ואח"כ על היין ("בורא פרי הגפן").
 2 בית הלל: מברך תחילה על היין ואח"כ מברך על היום.

משנה ג: סדר ליל הסדר

- הביאו לפניו,
 מטביל בחזרת,
 עד שמגיע לפרפת הפת.
 הביאו לפניו מצה וחרסת וחרסת
 ושני תבשילין,
 אף על פי שאין חרסת מצוה.**

רבי אליעזר ברבי צדוק אומר: מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח.

- 1 מביאים מיני ירקות אחרי הקידוש:
 1.1 אוכל אותם בטיבול (ואם יש לו רק חזרת מטבל בה).
 1.2 אוכל אותם קודם שמגיע למרור שלאחר המצה ("פרפרת הפת").
 2 מביאים:
 2.1 מצה למצוות מצה, חזרת למצוות מרור, חרוסת לטיבול המרור.
 2.2 ושני תבשילים, אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה.
 3 האם החרוסת היא מצוה בפני עצמה?
 3.1 תנא קמא: אינה מצוה.
 3.2 רבי אליעזר: מצוה.
 4 בזמן המקדש, היו מביאים גופו של קרבן פסח הצלוי יחד עם המצה והמרור.

משנה ד: המשך תאור סדר ליל פסח

מזוג לו כוס שני,

וכאן הן שואל אביו. ואם אין דעת בן, אביו מלמדו:

**מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל הלילות אנו אוכלין וירקות, הלילה הזה מרור?
 שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוקח, ומבשיל, הלילה הזה כולו צלי?
 שבכל הלילות אנו מסבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים?
 ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו.
 מתחיל בגנות ומסיים בשבח,
 ודורש מ"ארמי אובד אבי", עד שיגמור כל הפרשה כלה.**

- 1 מוזגים כוס שני של ארבע כוסות.
 2 לאחר מזיגה זו הן שואל "מה נשתנה", ואם אינו יודע אביו מלמדו.
 3 פרוט 4 השאלות של "מה נשתנה".
 4 האב מבאר לבן את ענין יציאת מצרים, בהתאם ליכולת תפיסתו של הבן.
 5 הלימוד לבן מתחיל בגנותם של עם ישראל, ומסיים בשבחם.
 6 יש לבאר לבן את הקטע "ארמי אובד אבי", על פי המדרש.

משנה ה: הדברים שיש לומר בליל הסדר

רבן גמליאל היה אומר:

**כל שנלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור.
 פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים.
 מצה, על שום שנואלו אבותינו ממצרים.
 מרור, על שום שמרדו המצרים את חיי אבותינו במצרים.
 בכל דור ודור, חיב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים,
 ויגמור: (שמות יג). "והנדת לבנה ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".
 לפיכך אנחנו חייבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרום, להדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו
 את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחרות, מגוון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד
 לנאולה. ונאמר לפניו, הללויה.**

- 1 רבן גמליאל: חובה לפרש בליל הסדר טעמים של שלושה דברים: פסח, מצה ומרור.
 2 אדם חייב לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.
 3 יש להוסיף ולומר תפילת הודעה כהקדמה לאמירת ההלל.

משנה ו: אמירת ההלל וסיום ההגדה קודם הארוחה

עד היכן הוא אומר?

**בית שמאי אומרים: עד "אם הבנים שמחה".
 ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינו מים".
 וחזתם בגאולה.**

**רבי טרפון אומר: "אשר נאלנו ונאל את אבותינו ממצרים", ולא היה חותם.
 רבי עקיבא אומר: "כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, הבאים לקראתנו לשלום,
 שמחים בבנין עירך ושששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" כו', עד "ברוך אתה ה', גאל ישוראל".**

- 1 איזה חלק מההלל אומרים קודם הסעודה?
 1.1 בית שמאי: עד "אם הבנים שמחה" (מזמור אחד).
 1.2 בית הלל: עד "חלמיש למעינו מים" (2 מזמורים).
 2 מסיים את ההגדה קודם הסעודה בברכת הגאולה. ונחלקו בה:

- 2.1 רבי טרפון אומר:
- 2.1.1 מברך: "ברוך אתה... שגאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו לזמן הזה".
- 2.1.2 ולא חותם בברכה (ואין הלכה כמותו).
- 2.2 רבי עקיבא אומר: מוסיף בקשה נוספת:
- 2.2.1 "כן ה' אלוקים... יגיענו למועדים ורגלים אחרים..."
- והיה חותם בברכה: "ברוך אתה ה' גאל ישראל".
- משנה ז: כוס שלישית וכוס רביעית**
- מָזְגוּ לוֹ כוֹס שְׁלִישִׁי, מְבָרֵךְ עַל מְזוּנוֹ.**
רְבִיעִי, גּוֹמֵר עָלָיו אֶת הַהֶלֶל, וְאוֹמֵר עָלָיו בְּרַכַּת הַשִּׁיר.
בֵּין הַכּוֹסוֹת הַלְלוּ, אִם רוֹצֵה לְשִׁתּוֹת, יִשְׁתֶּה.
בֵּין שְׁלִישִׁי לְרְבִיעִי, לֹא יִשְׁתֶּה.
- 1 מוזגים כוס שלשית ומברכים עליה ברכת המזון.
- 2 מוזגים כוס רביעית:
- 2.1 מסיימים על כוס זו את ההלל.
- 2.2 אומרים עליו גם את ברכת השיר (ראה מושגים).
- 3 שתיה יין נוסף בין הכוסות:
- 3.1 בין כוס שניה לשלישית, אפשר לשתות.
- 3.2 בין שלישית לרביעית אין לשתות.
- משנה ח: דיני סיום אכילת קרבן פסח**
- אֵין מְפַטְרִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִיקוֹמָן.**
- יִשְׁנוּ מְקַצְתָּן, יֹאכְלוּ. כֵּלֵן, לֹא יֹאכְלוּ.**
רְבִי יוֹסִי אוֹמֵר: נִחְמַנְמוּ, יֹאכְלוּ. נִרְדְּמוּ, לֹא יֹאכְלוּ.
- 1 אין אוכלים אחר קרבן פסח אפיקומן (פרפראות ומיני מתיקה).
- כּוֹתֵרֵת נוֹסֶפֶת: דִּין חֲבוּרָה שְׁנֹרְדְמָה לֵאחֵר הַתַּחֲלַת אֲכִילַת קֶרְבֵּן פֶּסַח**
- 1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו):
- 1.1 ישנו קצתם יכולים להמשיך לאכול מהפסח.
- 1.2 ישנו כולם לא ימשיכו לאכול מהפסח.
- 2 רבי יוסי:
- 2.1 אם המסובים נמנמו, יכולים להמשיך ולאכול.
- אם נרדמו (יש אומרים כולם ויש אומרים אפילו מקצתם) ממש, לא ימשיכו לאכול.
- משנה ט: דינים שונים באכילת קרבן פסח**
- הַפֶּסַח אַחֵר חֲצוֹת, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם.**
הַפְּגוּל וְהַנוֹתֵר, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם.
בִּרְךְ בְּרַכַּת הַפֶּסַח, פֶּטֵר אֶת שֵׁל זְבַח.
בִּרְךְ אֶת שֵׁל זְבַח, לֹא פֶטֵר אֶת שֵׁל פֶּסַח, דְּבַרֵי רְבִי יִשְׁמַעְיֵאל.
רְבִי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא זוֹ פּוֹטֵרֵת זוֹ, וְלֹא זוֹ פּוֹטֵרֵת זוֹ.
- 1 קרבן הפסח לאחר חצות ליל הסדר, מטמא את הידיים כנותר (לא להלכה).
- 2 פגול ונותר מטמאים את הידיים (גזרת חכמים).
- 3 קרבן פסח וקרבן חגיגה, בריך על אחד מהם האם מוציא ידי חובה את השני?
- 3.1 רבי ישמעאל (ואין הלכה כמותו):
- 3.1.1 ברכת הפסח פוטרת את אכילת חגיגה ("זבח").
- 3.1.2 בריך על קרבן חגיגה תחילה, לא פטר את הברכה על הפסח.
- 3.2 רבי עקיבא: ברכות הללו (על אכילת חגיגה ועל אכילת הפסח), אינן פוטרות זו את זו.